

SLOVENSKI PRAVNIK.

Izdaja društvo „Pravnik“ v Ljubljani.

Odgovorni urednik:

DR. DANILO MAJARON.

V LJUBLJANI.

Natisnila „Narodna Tiskarna“.

1912.

VSEBINA.

1. <i>I. Skarja</i> : Uvedba davščine od prirastka na vrednosti nepremičnin	289
2. <i>Dr. Rudolf pl. Andrejka</i> : Bera	299
3. Iz pravosodne prakse. A. Civilno pravo.	
<i>a)</i> Slučaj izločitvene pravde (§ 37 izvrš. r.)	307
<i>b)</i> Odmera pristojbin notarju kot sodnemu komisarju (§ 24 l. r.; navodilo za izvršilne organe odd. I., t. 2.) preko notarskega tarifa (§§ 27, 28 tarif k notarskemu redu z dne 21. maja 1855 drž. zak. št. 94). — Stroški rekurza zoper odmerilni sklep so izvršilni stroški in ne zadenejo notarja kot sodnega komisarja (§§ 74, 78 izvrš. r., §-51 c. pr. r.). — Nedopustnost revizijskega rekurza zoper sklep, s katerim se je izpremenil prvosodni sklep v prilog pritožniku (§§ 65, 78 izvrš. r. in § 528 c. pr. r.)	315
<i>c)</i> Odredba v zavarovalni pogodbi, da naj se izplača zavarovalnina v slučaju zavarovančeve smrti tretji osebi, je izpodbitna v enoletnem roku. (§ 30 izpodbojnega zakona z dne 16. marca 1884, št. 36 drž. zak.) računši od zavarovančeve smrti. Zavarovalnina v tem slučaju nikakor ne spada v zavarovančevo zapuščino	317
<i>d)</i> Na prinosnika se glaseča zavarovalna polica je imeteljski papir. Za pravice iz take police je merodajno stvarno pravo. Do zavarovalnine je torej upravičen, kdor je bil lastnik (pravi posestnik) police ob času zavarovalnega slučaja	319
<i>e)</i> V krajih, kjer je odvetnik, se ne priznajo potni stroški zunanjemu odvetniku, če bi bil mogel substituirati domačega odvetnika	325
<i>f)</i> Poprava sodbe po zmislu §-a 419 c. pr. r. je dopustna le tedaj, kadar sodišče stori dotično pomoto, ne pa, če jo zakrivi stranka	326

(Nadaljevanje na 3. strani.)

Slovenski Pravniki.

Leto XXVIII. V Ljubljani, 15. novembra 1912. Št. 10. in 11.

Uvedba davščine od prirastka na vrednosti nepremičnin.

I. Uvod.

Notorno je, da avtonomne korporacije vedno težje zmagujejo naloge, izvirajoče iz njih delokroga. Splošni napredek in njemu sledeča zakonodaja nalagata tem korporacijam vedno nova bremena, tako da so že začele pod njimi omagovati, pred vsem zaradi pomanjkanja gmotnih sredstev; kajti njih dohodki, odvisni v prvi vrsti od davčne moči, ne rasto v istem razmerju, kakor stroški. Te nezdrave razmere silijo avtonomne zlasti občinske in deželne zastope k premišljevanju, odkod dobiti potrebna gmotna sredstva. Ker občine in dežele vrše naloge, katere bi sicer morala prevzeti država, ako bi njih ne bilo, ni nič čudnega, če kličejo: država ti nam pomagaj, saj opravljamo tvoje posle!

Tega splošnega klica vlada ni mogla preslišati; pripravljena je, pomagati avtonomnim korporacijam, ampak, kakor kažejo dosežanja znamenja, težko da bi bila v stanu dati pričakovano, oziroma zahtevano pomoč. Saj je država sama vedno v stiski in ne more utrpeti nobenega vira dohodkov, da bi ga popolnoma ali tudi le deloma mogla prepustiti občinam ali deželam. Iskala je torej novih davčnih virov in njeno oko je obstalo na nekem tujem vzorcu.

Na Nemškem so nekatera mesta in okrožja uvedla davek na vrednostni prirastek zemljišč. O priliki državne finančne reforme (leta 1909) je celo proti volji vlade iz državnega zbora izšel načrt, po katerem bi se uvedel tak državni davek. Šlo je v prvi vrsti za davek na nepremičnine, naskok na premočnine, na vrednostne papirje so interesirani krogi — kapitalisti — a priori odbili.

Tudi angleška vlada je v svoje načrte davčne reforme sprejela državni davek od vrednostnega prirastka.

Sanacija deželnih financ in pa dejstvo, da je vsled določila člena XII. zakona z dne 25. oktobra 1896 drž. zak. št. 220, o direktnih osebnih davkih v letu 1909 stopilo na dnevni red vprašanje revizije,

oziroma spremembe finančnega načrta, je dalo naši vladi povod, da je pričela študirati uvedbo davka na vrednostni prirastek nepremičnin. Ker pa gre za nov in negotov vir dohodkov, je država prvi poskus prepustila drugim. Sestavila je dva alternativna vzorčna načrta zakona o uvedbi davščine na vrednostni prirastek in jih potom namestništev, oziroma deželnih vlad izročila deželnim zastopom, da sklepajo, ali se hočejo poslužiti teh ponujenih davčnih virov. Po načrtu I. bi se uvedel deželni davek ob participiranju občin, načrt II. pa ima obliko okvirnega zakona o fakultativni uvedbi čiste občinske davščine. Mislim, da vsakdo lahko ugane, katerega zakonskega načrta so se oprijeli deželni zastopi, kolikor se jim je sploh zdel ta okvir dohodkov zanimanja vreden.

Donoš tega novega davka je pač nepreračunljiv in, kakor kaže njegova statistika v nemških mestih, zelo spremenljiv, tako da ne more nuditi stabilne podlage za kalkulacijo v proračunih gospodarstva dežel in občin. Vzorčni načrt II. torej ni našel v nobenem deželnem zastopu zanimanja, pač pa so po vzorčnem zakonskem načrtu I. »Obligatorna uvedba davščine na vrednostni prirastek v vseh občinah kakor deželne in občinske davščine«, sklenili zakone nekateri deželni zbori, in sicer: koroški, kranjski, moravski, tirolski in tržaški. Doslej so dotični zakoni dobili Najvišjo sankcijo in stopili v veljavo le na Koroškem (4. marca 1911), Kranjskem (1. julija 1912) in Tirolskem (1. januarja 1912). Vlada nj dopustila mnogo prememb na svojem načrtu, vsled česar so bili doslej sankcionirani samo koroški, kranjski in tirolski zakon, ki se skoro povsem drže besedila vladnega načrta.

II. Pojem in upravičenost davščine na vrednostni prirastek.

O davku na vrednostni prirastek se je že mnogo razpravljalo, ustno in pismeno; omenim naj le razprave nemškega državnega zbora in naših deželnih zborov, vladne pripombe k vzorčnima zakonskima načrtoma, »Betrachtungen zur Reichszuwachssteuer« dr. Strutza, Berlin 1910, in dr. Perinovo razpravo »Die Wertzuwachssteuer von Liegenschaften in Österreich« v dr. Schanzovem finančnem arhivu 1912, drugi zvezek. Za ta članek pa utegne zadostovati, če po navedenih virih podam le glavne misli.

Davku bodi podvržen le tist vrednostni prirastek, ki ga doseže posameznik ne toliko z lastnim trudom, kolikor vsled splošnega go-

spodarskega razvoja in delovanja skupnosti (občin, dežel, države), torej takoimenovani konjunkturni dobiček. Seveda bi se moral tak davek raztegniti tudi na druge vrste konjunkturnega dobička n. pr. pri vrednostnih papirjih, diferenčnih kupčijah. To bi bilo pravično. Tisti, ki zagovarjajo davek na vrednostni prirastek od nepremičnin, pa pravijo: Problem obdačenja konjunkturnega dobička je še nov in se bo brez dvoma razvil v tej smeri, kakor zahteva čut pravičnosti; ampak začeti se mora vendar nekje in sicer pri nepremičninah, kjer je uvedba z davčnotehničnega stališča najlažja. Kajti zemljišče tvori konkretno podlago, ki je ne moreš tako lahko odtegniti davčni dolžnosti kakor n. pr. gibčne vrednostne papirje. Poudarjajo tudi, da so ravno špekulacije z zemljišči nevarne občemu gospodarstvu. Vsakdo potrebuje nekaj zemljišča, četudi le za stanovanje. Zemljiška lastninska pravica pa je pri današnji pravni uredbi takorekoč monopolna pravica, ker je svetá le v omejenem obsegu na razpolago, zlasti če se potrebuje na določenem kraju. Zato je v tem pogledu tudi internacionalno tekmovanje izključeno. Popolnoma naravno je torej, da se je ob vedno rastočem številu prebivalstva, zlasti v mestih in industrijskih pokrajinah razvilo izrabljanje zemljiškega monopola v obliki konjunkturnega dobička. Taki slučaji so pač vsakomur znani; naj navedem samo en posebno značilen primer: Neki kmet v Britzu pri Berlinu je hotel prodati svoje zemljišče v obsegu 8 oral za 50.000 M, pa ni našel kupca. Ko pa se je tam napravila železnična postaja in je začelo nastajati novo predmestje, se je takoj ustanovila družba, da bi spravila rastočo zemljiško rento. Kmet je sedaj zahteval in dobil 1,300.000 M za dotično zemljišče.

Nadaljnji argument za upravičenost tega davka je, da rase vrednost nepremičnin v posebni meri vsled naprav, ki se ustanavljajo iz javnih sredstev, kakor so zgradbe železnic, cest, plovnih kanalov, pristanišč, vodovodov, uravnav rek, zgradb hudournikov, ustanavljanje učnih, umetnostnih, dobrodelnih zavodov i. t. d. Če torej vsled delovanja javnopravnih korporacij rase vrednost zemljišč, je popolnoma upravičeno, da so te korporacije deležne tudi dobička, ki izvira iz tega delovanja (ekvivalenčna teorija). Seveda ni moči v vsakem slučaju trditi, da je ves dobiček pridobil lastnik zemljišča brez svojega truda; to se pa po določenih zakona tudi vpošteva pri ugotovitvi podlage za odmero in pri odmeri davka.

III. Kranjski in koroški zakon o uvedbi davščine od prirastka na vrednosti nepremičnin.

Od česa se pobira davščina in kdaj nastopi davčna obveznost?

Davščino od vrednostnega prirastka bi bilo mogoče konstruirati na dva načina. Eden bi bil ta, da bi se vsa zemljišča periodično v razdobjih po več let splošno cenila in bi se tako dognani vrednostni prirastki podvrgli obdavčenju. Tako postopanje pa bi bilo težko izvesti; za posestnika bi imelo tudi posledico, da bi moral davek plačati ob času, ko ni gotovo, ali bo sploh v resnici dosegel dobiček v tisti visokosti, kakor je ugotovljen prirastek na vrednosti; tudi bi ne bilo moči vpoštevati naknadnih izgub. Direktna davščina bi posestnika zemljišč z rastočo vrednostjo naravnost silila k prodaji pred splošno cenitvijo, povzročila bi torej mobilizacijo zemljišč.

Zato je vsekakor priznati prednost drugemu načinu, t. j. takozvani indirektni davščini od vrednostnega prirastka. Predmet obdačenja je tudi tu vrednostni prirastek, pobere pa se davek šele takrat, ko se itak izvrši prememba pri posestvu in je torej prirastek na vrednosti dejansko realiziran. Ta način indirektnega obdačenja je uveljavljen drugod in pri nas.

V nastopnem se oziram samo na določila kranjskega in koroškega deželnega zakona zato, ker tirolski za nas nima toliko praktičnega pomena. Kolikor ni nič drugega povedano, so določbe kranjskega in koroškega zakona bistveno enake.

Davščina od vrednostnega prirastka se pobira pri knjižnem ali izvenknjižnem prenosu obdelane ali neobdelane nepremičnine ali deleža nepremičnine. Za odmero davščine velja, da je prenos izvršen tudi, če še ni vpisan v zemljiško knjigo. Davščina od prirastka na vrednosti se sme raztezati samo na nepremičnine, ki leže na Kranjskem, oziroma Koroškem. Povod, da se odmeri in pobere davščina, je tudi prenos nepremičnine iz premoženja družabnika v premoženje družbe in narobe. Premembo v osebah javne trgovske družbe, družbe z omejeno zavezo ali družbe po državljanskem pravu in premembo v osebah osebno zavezanih družabnikov komanditske družbe ali komanditske družbe na delnice, ki posedujejo nepremičnine, je smatrati enako idealnemu deležu teh nepremičnin v izmeri, ki odgovarja deležnemu razmerju izstopajočega, oziroma na novo vstopa-

jočega družabnika pri družbeni imovini. Slično je ravnati, kadar se premeni deležno razmerje družabnikov brez premembe v osebah (§ 1).

V §-ih 2 in 3 navaja zakon sicer taksativno oprostitve davščine; so pa dvojne, namreč osebne in stvarne. Tako so osebno oproščeni: cesar, država, dežela, javni zakladi i. t. d. Omeniti je tukaj, da kranjski zakon pooblašča deželni odbor, zadrugam in društvom v svrhu nabave cenениh stanovanj za njih člane dovoliti tedaj oprostitve, če se deleži članov po pravilih ne obrestujejo višje kakor po 4%. To določilo je bilo sprejeto v zakon po nasvetu deželnega odbora. Koroški zakon nima takega določila. Kdor je kakor otujitelj prost davščine, je prost tudi jamstva za davščino kakor pridobitelj nepremičnine.

Stvarna oprostitvev plačila davščine je zakonito priznana, če prirastek na vrednosti ne presega 10 odstotkov pridobitne vrednosti, in pa prenosom po prisilni dražbi.

Končno navaja zakon v §-u 4. taksativno tudi prenose, ki niso podvrženi davščini; izvzeti so, kratko povedano, prenosi od zapustnikov na dediče in volilojemnike, potem prenosi med člani rodbine in zamene kmetijskih zemljišč pri zaokroževanju in zlaganju ter stavbišč v svrhu primernejše uravnave. Tudi tukaj je mala razlika med kranjskim in koroškim zakonom; na Kranjskem namreč niso podvrženi davščini tudi prenosi na zeta ali sinaho, pač pa na Koroškem.

K tem zakonskim določilom morda ne bo škodilo par besed komentarja.

Povod določilo, da se pobira davščina tudi pri premembah v osebah družeb in pri premembah v deležnem razmerju družabnikov, je dala skušnja, da se špekulanti z zemljišči često poslužujejo oblike družeb z namenom, davščini podvržene kupčije odtegniti obdavčenju,

Če vrednostni prirastek ne presega 10% pridobitne vrednosti, je davščine prost. Na ta način zakon vpošteva okolščino, da utegne biti del vrednostnega prirastka sad posestnikovega truda, ne da bi ga bilo moči številsko natančno dokazati; kajti pred očmi moramo imeti, da davščina zadene le takorekoč nezasluženi vrednostni prirastek. Teh davka prostih 10% je torej smatrati za nekako pavšaliranje zasluženega vrednostnega prirastka.

Z oprostivijo prenosov po prisilnih dražbah se varuje realni kredit. V slučajih prisilnih dražeb bi bilo moči davščino izterjati le od zdražitelja; to pa bi oteževalo prodajo, vsled česar bi trpeli škodo upniki.

Vrednostni prirastek.

Po besedilu zakona velja za prirastek na vrednosti razlika med otujilno vrednostjo nepremičnine (deleža nepremičnine), to je vrednostjo pri prenosu, ki daje povod za odmero davščine, in pa pridobitno vrednostjo; za le-to je smatrati vrednost pri zadnjem davščini zavezanem ali po §-ih 2. in 3. plačevanja davščine oproščenem prenosu.

Za otujilne in pridobitne vrednosti veljajo načeloma ugotovljene otujilne in pridobitne cene, katerim je prišteti od otujitelja pridržane užitke in od pridobitelja prevzeta bremena ter vrednost drugih postranskih dajatev. To, da davščina objektivno zadene vrednostni prirastek, dočim utegnejo časih na določitev cene vplivati subjektivni momenti, oziroma utegnejo stranke navesti fingirane cene, vpoštevata zakon na ta način, da cene niso absolutno merodajne, temveč je v zakonito določenih slučajih prepuščeno odmerjajočemu oblastvu, da po predpisanem postopanju dožene občo vrednost zemljišča ob času pridobitve, oziroma otujitve.

Važno je tudi določilo zakona, kako daleč se sme seči nazaj v preteklost pri določitvi pridobitne vrednosti. Pri prvem prenosu nepremičnine, ki se izvrši po pričetku veljavnosti zakona, velja za pridobitno ceno (vrednost) cena (vrednost) za časa zadnjega pred pričetkom veljavnosti zakona izvršenega prenosa, ki ne spada v vrsto prenosov, ki po §-u 4. niso podvrženi davščini; če se je pa ta prenos izvršil pred 1. januarjem 1901, velja za pridobitno vrednost obča vrednost dne 1. januarja 1901.

Katere investicije in kateri izdatki se smejo prišteti pridobitni vrednosti v svrhu ugotovitve davščini zavezanega prirastka na vrednosti, je v zakonu povedano. Zakon za Kranjsko se razlikuje od koroškega v tem, da ne dopušča prištevati takih izdatkov pridobitni vrednoti tedaj, kadar so se pokrili iz podpor. Dotična določila so logična posledica načela, da davščina zadene samo nezasluženi vrednostni prirastek.

O d m e r a d a v š č i n e.

Za izračun prirastka na vrednosti in za to merodajne posestne dobe sta merodajna vsebina in čas otujilnega opravila, na katerem sloni prenos.

Od izračunanega prirastka na vrednosti se predvsem odračuni 10% pridobitne cene kakor davščine prosti del. Ostanek se vzame za podlago odmeri. Izmera je v odstotkih stopnjevana po visokosti vrednostnega prirastka (ne glede na 10% odbitek) in po posestni dobi. Na Kranjskem znaša davščina 5% pri povišku vrednosti za več nego 10% do všteti 15% pridobitne vrednosti (1. stopnja), 6% pri povišku vrednosti za več nego 15% do všteti 20% (2. stopnja) i. t. d. Vseh stopenj je 21. Po najvišji stopnji znaša davščina 25% pri povišku vrednosti za več nego 111%. Tako izračunjena davščina se pa zniža za 5% pri posestni dobi nad 5 do 10 let, za 10%, pri posestni dobi nad 10 do 15 let i. t. d. Najvišji popust je 50% pri posestni dobi nad 30 let.

Na Koroškem se odmeri davščina s 5% pri povišku vrednosti nad 10% do 20% pridobitne vrednosti (1. stopnja), s 6% pri povišku vrednosti nad 20% do 30% (2. stopnja) i. t. d. Vseh stopenj je 13. Po najvišji stopnji je odmeriti 25% davščine pri povišku vrednosti nad 150%. Tudi na Koroškem se tako izračunana davščina še zniža po razmerju posestne dobe, in sicer za 10% pri posestni dobi nad 5 do 10 let, za 20% pri posestni dobi nad 10 do 15 let i. t. d. Najvišji popust je 50% pri posestni dobi nad 25 let.

Iz teh navedeb izhaja, da je na Kranjskem davščina v obeh ozirih višja, nego na Koroškem. V obeh deželah pa se z vpoštevanjem posestne dobe pri izmeri davščine omejuje špekulacija z zemljišči in varuje konservativna, torej predvsem kmečka posest.

Ako se knjižni prenos lastnine do nepremičnine (deleža nepremičnine) izvrši na podlagi več zaporednih izvenknjižnih prenosov neposredno od prvega otujitelja na zadnjega pridobitelja, je izračunati davščino od vsakega prenosa posebe. Tako izračunane davščine je sešteti. Pri tem pa je z onimi izvenknjižnimi prenosi, ki bi bili sicer po §-u 3, če vrednostni prirastek ne doseže 10% pridobitne vrednosti, davščine prosti, ravnati tako, kakor bi se po njih sploh ne bila izvršila nobena prememba posesti. Po tem zadnjem določilu se z izvenknjižnimi prenosi v nekem oziru ravna strožje, kakor s knjiž-

nimi. Zakon hoče namreč preprečiti, da ne bi stranke fingirale izvenknjižnih prenosov v ta namen, da bi prenos, ki pokaže davščini zavezani vrednostni prirastek nad 10%, navidezno delile v več zaporednih prenosov, katerih nobeden ne bi izkazoval nad 10% vrednostnega prirastka.

Davščino plača otujitelj, če pa je od njega neizterljiva, jamči zanjo pridobitelj.

Priredbena oblastva in postopanje.

Na Kranjskem je odmerjanje davščine za celo deželo poverjeno deželnemu uradu v Ljubljani, ki nosi naslov: »Nadzorništvo deželnih naklad kakor deželni urad za odmero davščine od vrednostnega prirastka nepremičnin«. Da ni bilo treba ustanoviti popolnoma novega urada, je namreč deželni odbor odmerjanje naložil že obstoječemu nadzorništvu deželnih naklad. To je pač provizorna uredba, ker se še ne more vedeti, kako se obnese nova davščina, in je veljavnost dotičnega zakona časovno omejena.

Na Koroškem se je odmerjanje davščine v občinah z lastnim statutom prepustilo občinam samim, le v ostalih občinah je poverjeno deželnemu uradu. Vendar lahko deželni odbor odmerjanje izroči tudi občinam, ki nimajo lastnega statuta.

Vsak otujitelj je dolžan, določenemu uradu naznaniti prenos v 14 dneh ter navesti za odmero merodajne okolščine in predložiti dotične listine v izvirniku ali poverjenemu prepisu; na zahtevo odmerjajočega urada mora podati tudi pojasnila o dejstvih, važnih za odmero. Enako dolžnost imajo družbe glede prememb v osebнем stanju ali deležnem razmerju družabnikov. Pridobiteljem nepremičnin je naloženo, dajati pojasnila.

Če oblastvo za podlago odmere ne vzame naznanjenih cen, predpisuje zakon obravnavanje s stranko; tendenca zakona je ta, da je skušati s stranko doseči sporazum in ogibati se stroškov sodnih cenitev.

V odmeri davščine se zavezanca obvesti s plačilnim nalogom; kogar pa veže jamstvena dolžnost, se mu naznani z jamstvenim plačilnim nalogom, da se uveljavlja njegovo jamstvo. Proti plačilnemu in jamstvenemu plačilnemu nalogu je dopusten rekurz, ki ga je v 30. dneh po vročbi vložiti neposredno pri deželnem odboru; rekurz, kakor sploh v davčnih in pristojbinskih zadevah, nima odločilne

moči. Da je rekurz vložiti neposredno pri drugi stopnji, kar drugače v upravnem postopanju ni navadno, si razlagam tako, da druga stopnja lahko dobi od prve za instruiranje akta potrebne spise in podatke »brevi manu«, ker imata pač redoma svoj sedež v istem kraju.

Ako kdo opusti naznanilo, se brani dajati pojasnila, napačno izpove ali zamolči važne okoliščine, se mu po zakonu sme naložiti zvišana pristojbina, oziroma globa, in sicer le-ta samo v kazenskem postopanju pred političnim oblastvom.

Prisilno izterjanje davščine je možno s politično izvršbo ali pa sodnim potom.

Glede zastaranja davščine in eventualnega poviška je vporabljeni določila za neposredne državne pristojbine, veljavna po zmislu zakona z dne 18. marca 1878 drž. zak. št. 31.

Poraba donosa davščine in njenega poviška.

Na Kranjskem gre od donosa davščine in eventualnega poviška najprvo 5% deželnemu zakladu za režijski prispevek, od ostalega donosa pripade po odbitku event. povračil, povračilnih obresti, sodnih cenilnih in izvršilnih stroškov polovica deželi, polovica pa občini, v kateri leže otujena zemljišča.

Po koroškem zakonu pa participirajo občine v večji meri, zlasti mesta z lastnim statutom. Občine, ki same pobirajo davščino, dobe 80%, dežela 20% donosa, kjer pa deželni urad pobira davščino, gre v deželno blagajno 30%, v občinsko pa 70% donosa, seveda po odbitku event. povračil, povračilnih obresti, sodnih cenilnih in izvršilnih stroškov.

Kakor kažejo skušnje drugod, je donos davščine nestalen in spremenljiv. Zato ni popolnoma nemogoč slučaj, da dobi kedaj kaka občina tako velik donos, da dotično leto zanj nima porabe. Na primer v majhni občini, ki je za pokritje potrebščine poskrbela pri rednem letnem proračunu, se proda ali razproda veliko posestvo. Glede na take eventualnosti imata kranjski in koroški zakon še posebno določbo glede porabe donosa v občinah. Deželni odbor sme namreč dogovorno s političnim deželnim oblastvom odrediti, da se donos, ki pripade občinam, samo do določenega zneska porabi za tekoče občinske potrebščine, morebitni ostanek pa odkáže nabiralnemu zakladu, ki se mora z naraslimi obrestmi vred rabiti za investicijske naprave, zlasti za ljudskošolske zgradbe, za preskrbovanje stanovanj

in za občila ali pa za povračila dolgov. Na Kranjskem pa ta določba ne velja za mesta z lastnim statutom. Vlada si je torej pridržala popolno ingerenco na obligatorne nabiralne zaklade, torej na čisto gospodarsko zadevo, o kateri občina odloča po občinskem redu avtonomno, nadzorstvo pa gre edinole višji avtonomni korporaciji. Varujoč avtonomijo, je kranski deželni odbor svoj pomislek naznanil vladi, ki pa ni odnehala.

Doba veljavnosti.

Zakona sta na Kranjskem in Koroškem dobila veljavo z dnem razglasitve izvršitvenega ukaza in jo izgubita z 31. dnem decembra meseca leta 1917. Vladno motivno poročilo pravi, da je doba veljavnosti zato, ker je to davčno polje novo, tako omejena kakor je omejena, oziroma se namerava omejiti pri ureditvi državnih odkazil deželnim zakladom, pri zakonih o deželnih nakladah na pivo in pri ureditvi dokladne prostosti osebnodohodninskega davka. Taka omejitev je morala roditi pomisleke in sumnjo, da hoče vlada kakor n. pr. deželne naklade na pivo — česar sicer še ni izvršila — tudi to davščino inkamerirati. Odij uvedbe nove davščine bi prevzele dežele, in če bi se ta vir dohodkov obnesel, ga utegne država vzeti deželam ali pa zahtevati svoj delež. Saj avtentični in natančni podatki o donosu bodo državi na razpolago, ker je po zakonu predpisano, da se morajo po določenih formularjih napravljati o davščini izkazi, ki jih je na zahtevo predložiti vladi. Kranjski deželni odbor je zato vprašal vlado, ali bi dobil sankcijo tudi zakon brez časovne omejitve veljavnosti, in če ne, kateri razlogi nasprotujejo; izrekel je tudi bojazen, da bi zakon, če bi veljal samo za tako kratko dobo, utegnil služiti špekulantom. Vlada je odgovorila, da v tem ne odneha, sklicujoč se v prvi vrsti na razlog motivnega poročila. Dostavila je med drugim tudi, da bo potek dobe veljavnosti nudil ugodno priliko, da se na podlagi pridobljenihkušenj takrat izvrši revizija prvega zakona. Meni se niti ta, niti v motivnem poročilu navedeni razlog ne vidi prepričevalen.

I. Skarja.

Bera.

Spisal dr. Rudolf pl. Andrejka, c. kr. okrajni komisar.

Maioktera snov upravnega prava je praktiku tako zoprna, v maiokteri vlada tako nesoglasje mnenj ter manjka trdne podlage pri postopanju kakor v zadevah, ki se tičejo ugotovitve, izterjanja ali razdelitve obstoječe bere ali kolekture.

Ciotovo bode v korist upravnih oblastev kakor tudi prizadetih strank, da se snov enkrat razpredeli in razjasni ter se ji ugotovi vsaj v glavnih potezah enotno postopanje.

Svest sem si državnega dela; zato pa prosim kolege pravnike, naj blagohotno uvažujejo, da je ledina, ki jo orjem, tako v slovenski kakor tudi v nemški in v vseh drugih pravnih literaturah popolnoma neobdelana. Razun par razsodb upravnega sodišča in nekaj malih opomb v Mayrhoferjevem delu »Handbuch für den politischen Verwaltungsdienst« ni o beri, saj kolikor meni dozdej znano, nikjer najti nobenega članka ali razprave. Prosim torej vse one, ki bi v tem pogledu kaj več vedeli, da me blagohotno na to opozore, ker le tako bode mogoče zanesti v to temno snov malo več luči.

V tej razpravi skušam pregledno in sicer kronologično sestaviti vse zakone in predpise, ki pridejo v poštev pri postopanju o beri, in sicer o že obstoječi beri.

Postopanje pri odkupu bere je v številnih (deželnih) zakonih in izvršilnih naredbah, ki so jim sledile dokaj trdno urejeno. V tem pogledu si pridržujem posebno razpravo; vendar pa hočem za pričujoče raziskavanje te zakone in naredbe navesti, da imam tako vse predpise o beri pregledno zbrane, in ker je mogoče, da se bode pokazala potreba, ob pomanjkanju drugih določb, vporabljeni analogno določbe o odkupu bere za postopanje glede obstoječe bere.

1. Zakoni in izvršilne naredbe glede odkupa bere.

Kranjsko: Deželni zakon z dne 13. junija 1882, dež. zak. štev. 1 ex 1886, zakon z dne 25. januarja 1896, dež. zak. štev. 8; izvršilna naredba z dne 28. novembra 1886, drž. zak. štev. 25

(noveliranje zakona, sklenjeno v VI. seji deželnega zbora kranjskega dne 7. februarja 1912, še ni dobilo najvišje sankcije).

Koroško: Deželni zakon z dne 12. novembra 1871, dež. zak. št. 9 ex 1872; izvršilna nareba z dne 12. junija 1872, dež. zak. št. 15.

Štajersko: Deželni zakon z dne 18. julija 1871, dež. zak. št. 32 ex 1872; izvršilni naredbi z dne 13. oktobra 1872, dež. zak. št. 33, in z dne 8. novembra 1872, dež. zak. št. 39; deželni zakon z dne 6. julija 1875, dež. zak. št. 37.

Istra: Deželni zakon z dne 3. oktobra 1874, dež. zak. št. 22 (velja le za istrske otoke, ki so pod škofijo na Krku).

II. Zakoni in naredbe glede obstoječe bere.

V sledečem hočem navesti vse meni znane zakone in naredbe, ki govore o postopanju glede že obstoječe bere:

Historičen postanek bere ali kolekture je tesno zvezan s fevdalnim graščinskim gospodarstvom, oziroma z večinoma naturalnim kmetiskim gospodarstvom srednjega veka, ko je kmet dajal svoje davščine ne v denarju, ampak v prirodninah lastnega pridelka.

Ko pa je leta 1848. vedno bolj prodirajoče denarno gospodarstvo podrlo temelje srednjeveškega gospodarstva, so se skoraj vse neizpremenljive davščine odpravile s cesarskimi patenti z dne 7. septembra 1848 (zb. pol. zak. zvez. 76, št. 112, str. 285), in z dne 4. marca 1849, drž. zak. št. 152, oziroma se je odredila odveza vseh na zemljiščih bremenečih davščin.

Važno in zanimivo je dejstvo, da se bera po teh zakonih ni odpravila, kar se je v njih izrecno poudarjalo.

V §-u 6. ravnokar navedenega cesarskega patenta z dne 4. marca 1849, drž. zak. št. 152, je namreč določeno to-le:

»Dajatve v prirodninah, ki se ne dajejo po desetinskem pravu kakor alikvoten del zemljskih pridelkov, temveč kakor neizpremenljive davščine za cerkev, šole in župnije, se po zakonu z dne 7. septembra 1848 niso odpravile; pač pa naj se tudi te dajatve odkupijo.«

Za dodatek in v pojasnilo k tej določbi je izšla dne 2. februarja 1850, drž. zak. št. 42, ministrska naredba, ki izrecno določa:

»da ni moči onih davščin v prirodninah, ki se niso po desetinskem pravu kakor alikvoten del zemljiških pridelkov v prirodninah, temveč kakor neizpremenljiva davščina za cerkve, šole, župnije ali za druge občinske namene dajale, in katere niso bile po zakonu z dne 7. septembra 1848 odpravljene, temveč so po §-u 6., patenta z dne 4. marca 1849, odkupljene, uradoma, ampak le tedaj odkupiti, kadar zahteva odkup bodisi upravičeni prejemnik, bodisi občina, kateri pripadajo zavezanci, ali v slučaju, da so zavezanci od občinske zveze neodvisni, večina teh zavezancev. Dokler se pa te dajatve ne odkupijo, jih je še dalje redno dajati; skrbeti pa mora za izterjanje teh dajatev, če se o pravem času ne da do ali celo odrečejo, v to pristojni glavar po zakonih, ki so doslej še v veljavi.¹⁾

Tri leta pozneje je izšla cesarska naredba z dne 20. aprila 1854, drž. zak. št. 96, ki ima poleg določeb za postopanje pri vseh zaostalih javnih davščinah še posebne določbe glede onih dajatev, katerim je tudi prištevati bera. Te določbe se glase doslovno:

»Praviloma naložene in obstoječe novčne davščine, ki jih je v področju politične uprave v javne namene izterjati, n. pr. prispevki za cerkve, župnije in šole in dr., naj se na ukaz oblastev pobirajo po njih lastnih organih ali pa v imenu in po naročilu teh oblastev po občinskih organih.

Isto velja o prirodninskih davščinah, ki so jih doslej izterjaval za cerkve, župnije in šole politična oblastva, kadar se upravičencu pravica, jih dobivati, ne odreka, ali pa, kadar je ta pravica do prejema zavarovana, čeprav se izpodbija. Kadar se dajatev davščine oopolnoma ali deloma opusti ali odreče, je politična oblast upravičena, če neposreden ali po občinskih organih izvršen o pomini pomagal, uporabljati ona izvršilna sredstva, ki veljajo za izterjavanje direktnih davkov sploh.«

Iz teh zakonov in ukazov se more glede bere torej kratko posneti nastopno:

¹⁾ Izmed teh se mi je posrečilo izslediti le dvorni dekret z dne 16. novembra 1816, št. 29.550 in pa gubernijsko naredbo štajerskega namestništva z dne 5. decembra 1827, št. 26.338 (prov. zb. zak. za Štaj. št. 203), po katerih bremeni bera kakor javnopravna dajatev kakor davek na zemljišču.

Dosedanja bera se mora tudi nadalje dajati; v zamudi se bera izterja potom političnega izvršila.

Toda zakon in praksa ščitita le one obstoječe bere, ki so praviloma naložene. Iz tega sledi, da nanovo nastale bere ne uživajo teh ugodnosti; kar se sme sklepati tudi iz tendence državnih osnovnih zakonov, po katerih se mora »vsaka, iz naslova razdeljene imovine na zemljiščih bremeneča davščina odkupiti ter se v bodoče sploh nobeno posestvo ne sme s tako neodkupljivo davščino nanovo obremeniti.« (Član 7 drž. osn. zakona z dne 21. decembra 1867, drž. zak. št. 142.)

Pravni obstoj bere kot cerkvene dajatve se je do danes v zakonodajstvu vedno priznal, kar sledi razen iz deželnih zakonov o odkupu bere v letih 1871. do 1886., tudi iz §-a 23. drž. zak. o vnanjih razmerah katoliške cerkve z dne 7. majnika 1874, št. 51, ki modificira določbe cesarske naredbe z dne 20. aprila 1854, drž. zak. št. 96, v toliko, da določa v I. odstavku:

»Za izterjanje dajatev ali drugih storitev za cerkvene namene, ki so se cerkvenim pripadnikom s privolitvijo vlade naložile, se pripušča politično zvršilo.«

Nadalje se je bera pripoznala kot redni del župnikovih dohodkov in torej kot še veljavna dajatev najprvo v provizornem zakonu o kongruisvetnega duhovništva z dne 19. aprila 1885, drž. zak. št. 47, ki navaja v §-u 3., točka I lit d., med dohodki dušnih pastirjev: »stalne rente in dotacije v denarju, denarni vrednosti in v prirodninah (slednje preračunjene po povprečnih cenah, odštevši 10% od kosmatega donosa kot stroške izterjanja.«

To določbo najdemo, nekoliko premenjeno, tudi v zakonu o kongruis za cerkvene dostojanstvenike in kanonike na metropolitanskih in katedralskih kapitlih z dne 7. januarja 1894, št. 15, ki prišteva v §-u 4., točka I. lit. d, med dohodke: stalne rente in dotacije v denarju, denarni vrednosti in prirodninah (slednje preračunjene po lokalnih povprečnih cenah po odbitku 20% od kosmatega donosa kot stroškov izterjavanja).

Zakon z dne 19. septembra 1898, drž. zak. št. 176, s katerim sta razveljavljenja ravnokar omenjena zakona in uvedene enotne definitivne določbe o dotaciji katoliške duhov-

ščine, dušnega pastirstva, je prevzel zgoraj navedne določbe z malo premembo. Kot dohodke dušnega pastirja navaja v §-u 4. lit d: »stalne rente in dotacije v denarju, denarni vrednosti in prirodninah, slednje z odbitkom 20% od kosmatega donosa zaradi manje vrednosti in za stroške izterjevanja. Izjemoma se dovoli tudi za stroške izterjavanja rent iz razlogov primernosti primeren odbitek.«

Za izvršitev tega zakona je izšla dne 16. novembra 1898, drž. zak. št. 205 ministrska naredba, ki daje pojasnila k posameznim točkam tega zakona, tako tudi k §-u 4. lit. d):

»Donos od koristonosnih pravic (n. pr. pravice propinacije, drvarjenja, paše, ribarstva itd.) in od stalnih dotacij v prirodninah je napovedati po povprečni ceni zadnjih 6 let in izkazati z listinami (najemnimi pogodbami, izkazi o tržnih cenah in o cenitvah itd.), s katerimi se more potrditi od dušnega pastirja napovedani donos. Kadar je ta donos razviden iz glavnih knjig ali predpisov davčnega urada, je merodajen ondi naposled označeni donos; dotično potrdilo davčnega urada se mora priložiti napovedi.

Morebitne upravičene zahteve do odbitka pri donosu od rent v zmislu §-a 4. lit. d) navedenega zakona je v predalu »Opombe« primerno utemeljiti; le-te pa se morejo le tedaj upoštevati, kadar gre za potrebne in redno se ponavljajoče izterjevalne stroške, odvisne od posebnih okoliščin in krajevnih razmer.«

V predstojećih vrsticah sem podal kolikor mogoče natančno sestavo vseh zakonitih predpisov, ki se tičejo bere, v nastopnem delu razprave pa hočem na podlagi teh predpisov govoriti o postopanju pri izterjanju in pri razdelitvi obstoječe bere.

III. Kompetenca.

Predno preidem v natančnejše razmotrivanje o predmetu bere ter o postopanju v zadevah zaradi bere, treba je ugotoviti, katera oblastva so pristojna za reševanje zažev in sporov, nanašajočih se na bero.

V tem pogledu nam daje zakon z dne 7. maja 1854, drž. zak. št. 50 v §-u 55. sicer splošna, a dovolj jasna navodila:

»V sporih zaradi obveznosti do kake dajatve ali storitve razsojajo v rednem inštančnem postopanju **u p r a v n a o b l a s t v a**

tedaj, kadar se zahteva dajatev ali storitev na podlagi splošne pripadnosti k cerkveni občini, sodišča pa tedaj, kadar se taka dajatev ali storitev zahteva iz posebnega naslova.«

Na podlagi teh določb in vpoštevajoč dosedanja razsodila upravnega sodišča se more torej ugotoviti nastopno:

Vobče velja načelo, da temelji bera na pripadnosti k dotični cerkveni občini in da odločujejo v spornih zadevah zaradi bere ponajveč politična upravna oblastva (okrajno glavarstvo, deželna vlada, ministrstvo za uk in bogočastje). Toda to načelo o pristojnosti administrativnih oblastev se v zmislu novejših razsodb upravnega sodišča ne more vzdržati,¹⁾ dočim je v starejših odločbah to načelo še veljalo.²⁾ Nasprotno je treba v vsakem slučaju dejanske okolnosti, na kateri sloni sklep o pristojnosti političnih oblastev, tako n. pr. pripadnost k cerkveni občini ugotoviti, ali pa, če je izpodbijana, v administrativnem postopanju z dokazi podpreti; ne zadostuje, da se navajajo le dejstva in okolnosti, iz katerih se da domnevati farna zveza.³⁾ Taka dejstva, iz katerih se more z gotovostjo sklepati na cerkveno pripadnost, so n. pr.: če je bera namenjena vsakokratnemu župniku, dušnemu pastirju ali cerkvenemu organu (cerkovniku, organistu), ker je v tem slučaju pravica do bere označena ne po osebi, po individuvmu, ampak po funkciji, po pravilu; ker pa je ta funkcija bistven del cerkvene vezi, cerkvene zveze, se sme sklepati, da je tudi bera v tej cerkveni zvezi utemeljena.⁴⁾ Dejstvo, ki govori za cerkveno pripadnost, je tudi dano, kadar je oni, ki je dolžan bero dajati, s katerimkoli delom svojega posestva vžaran v dotično farno občino.⁵⁾

Sodišča so v zadevah glede bere le tedaj pristojna, kadar se dokaže, da dolžnost, bero dajati ne izvira iz pripadnosti k (farni) občini, ampak iz posebnega zasebnoprav-

1) Upr. sodišče 29. januarja 1910, št. 924, B. 7196 pt.

2) Upr. sodišče 13. aprila 1887, št. 805, B. 3481; 3. februarja 1897, št. 587, B. 10.350; 27. marca 1897, št. 1789, B. 10.552.

3) Upr. sodišče 30. junija 1892, št. 1804, B. 6705; 29. januarja 1910, št. 924, B. 7196 pt.

4) Upr. sodišče 28. junija 1882, št. 1220, B. 1463.

5) Upr. sodišče 13. aprila 1887, št. 805, B. 3481.

nega naslova (zasebne, na osebo vezane pogodbe, osebne obveznosti, oporoke, ustanove iz desetinskega prava¹⁾ i. t. d.).

Sodišča so n. pr. pristojna razsojati o realnemu bremenu podobni obveznosti posameznega posebej označenega posestnika, bodisi torej, da je zavezanec v njej osebno označen, bodisi, da je bera le enemu gotovemu upravičencu, ki je ravnotako osebno označen, določena.

Ako taka, iz posebnega naslova izvirajoča bera ni vpisana v zemljiški knjigi, je pravni naslednik v posestvu ni dolžan dajati. Tudi ga ne zadenejo pravne posledice prejšnjega priposestvanja, čeprav bi bil njegov prednik dajal bero več kot trideset let.²⁾

Samo po sebi se razume, da so sodišča v vseh onih slučajih pristojna, v katerih je obstoječa bera predmet zasebnega pravnega oporoka, n. pr. če je kdo prevzel bero drugega posestnika, bodisi začasno ali stalno ter se iz tega izcimi spor itd. v slučaju, če se n. pr. posestvo proda in razkosa, ter se v kupni pogodbi izrecno določi, naj ostane bere celega posestva na onem delu, kjer se nahaja hiša, kar se je preje dostikrat zgodilo.³⁾

Bera tudi tedaj ne temelji v javnem pravu, kadar jo ima dajati krajna občina kot taka, ne pa kot reprezentantka farne občine, ker taka dajatev potem ne izvira iz farne zveze. Utegnilo bi se misliti, da odločujejo, ker gre za zadevo avtonomne občine, avtonomna nadzorna oblastva, predvsem torej deželni odbor, toda temu ni tako, v teh zadevah ne odločuje nobena administrativna oblast, ampak le sodišče.

V sodno pristojnost je slednjič uvrstiti vse prostovoljne dajatve na beri.

Za pristojnost političnih administrativnih oblastev zahteva § 3. cesarske naredbe z dne 20. aprila 1854, drž. zak. št. 96, da je bera praviloma naložena, da torej ni odvisno od proste volje zadev-

1) Glasom dvornega dekreta z dne 9. marca 1815, zbirka polit. zakonov, zvezek 43, stran 130 so se desetinske davščine vedno prištevale med zasebne pravice.

2) Vrh. sodišče: 3. avgusta 1872, št. 3248.

3) Upravno sodišče: 4. novembra 1881, št. 1650, B. 1199; 10. oktobra 1899, št. 8061; 2. julija 1893, št. 2377, B. 7363; 6. junija 1910, št. 5791, B. 7494 pt.

nega posestnika, naj jo li daje ali ne. A ne samo naložena mora biti bera — ampak (seveda od l. 1874, dalje) v zmislu §-a 23, odst. 1. zakona z dne 7. maja 1874, drž. zak. št. 50 potrjena tudi od vlade. Tu pridemo na pojem takozvane fasijonirane bere, ki jo hočemo natančneje označiti, ko bo de govor o predmetu bere. Za vprašanje pristojnosti velja torej, da pri prostovoljno dani beri politična upravna oblastva nimajo nobene ingerence, ker je vprašanje o taki dajatvi smatrati za notranjo cerkveno zadevo, katero v nespornih slučajih cerkveni organi samostojno upravljajo in urejajo, v spornih pa sodišča.¹⁾

Omeniti je še slučaj, da se zahteva bera na podlagi izrecne pogodbe ali drugega pisma, zavezne izjave itd., v kateri so se vsi tedanji »hišni posestniki fare« A. ali »vsi farani vasi B. itd. zavezali dajati za župnika, (kaplana, cerkovnika itd.) gotovo število mernikov pšenice, množino drv« itd. Na prvi pogled se zdi, da je dana sodna pristojnost, ker gre za pogodbo, oziroma pismo, torej za opravilo zasebnega prava. A ni gledati na obliko, ampak na dejstvo, kdo je bil tisti, ki je prevzel dolžnosti bere in iz katerega naslova se je prevzela. Gre le za to, ali se dajo te dajatve utemeljiti iz pravne razmerja farne zveze ali ne. Če je pravno razmerje farne občine dano, potem so pristojna politična oblastva, pri čemur je merodajno, ali gre za bero posameznega farana ali cele vfarane občine, ali če temelji ta obveznost v zakonu ali pa v izrazu volje teh faranov, oziroma njih zastopnikov bodisi v obliki občinskega sklepa, pogodbe, obvezne izjave na podlagi formalne listine itd.²⁾ Če prevzame krajna občina take obveznosti imenom farne občine, oziroma faranov, so za rešitev spora pristojna politična oblastva, ker mora zastop krajne občine po ministrski naredbi z dne 31. decembra 1877, drž. zak. št. 5 ex 1878 tako dolgo zastopati katoliške farne občine, dokler se po §-u 37. zakona z dne 7. maja 1874, drž. zak. št. 50 ne uvedejo posebne farne občine. Torej velja to-le: Na pristojnost se je ozirati pri vsaki razpravi o beri uradoma.³⁾ Domneva načelne pristojnosti političnih oblastev ne velja več, ampak vedno je ugotoviti vse okoliščine, iz katerih se

1) Upr. sod. 7. februarja 1875, B. IX. 2398.

2) Upr. sod. 18. decembra 1909, št. 10.051, B. 7089.

3) Glej ravnokar citirano rzsodbo upravnega sodišča.

da upravičeno sklepati, ali izvira bera iz splošne pripadnosti k cerkveni občini ali iz posebnega (zasebnopravnega) naslova. **Pristojnost političnih oblastev** je predvsem dana, kadar je upravičen bero zahtevati cerkveni funkcionar ne glede na osebo, nasproti pa zavezan jo dajati oni, ki je označen po beri podvrženem, v fari ležečem posestvu, ali kadar jo daje cela farna občina (ne samo ena oseba). Pristojnost se sme domnevati, če je bera fasijonirana, to je od države v vsakoletnih napovedih dušnih pastirjev vračunjena med dohodke.

Sodna pristojnost je dana, če gre za bero, ki ne izvira iz farne zveze, ampak iz zasebnopravnega naslova; če gre za vprašanje, je-li bera prostovoljna ali pogojena, če je spor o tem, se je-li bera pri prodaji posestva prevzela v kupni pogodbi ali ne; če gre za bero, ki jo mora krajna občina kot taka dajati, in sploh vselej, kadar je bila bera predmet zasebnemu pravnemu opraviilu (cesija, kompenzacija, volilo itd.).

Ne zdi se mi dopustno, da bi se pri obstoječi beri smelo analogno uporabljati določbe §§-ov 19.—21. zakona o odkupu bere z dne 13. junija 1882, dež. zak. št. 25 ex 1886, ker je ta zakon posebne vrste, s posebnim postopanjem, ki se z načeli rednega postopanja prav nič ne ujema. Tudi bi se pri tej uporabi prišlo do zaključka, da bi morala, kadarkoli bi se pravica do dajatve izpodbijala, razsojati meritorno vedno sodišča, kar pa je v nasprotju z določbami §-a 55. zakona z dne 7. marca 1874, drž. zak. št. 50.

Iz pravosodne prakse.

A. Civilno pravo.

a) Slučaj izločitvene pravde (§ 37 izvrš. r.).

1. Tudi notarski zapis kupne pogodbe o preničninali z izročbno izjavo (constitutum possessorium) ne izključuje navideznosti pravnega posla; — 2. v izločitveni pravdi je zavezanec-toženec upravičen, da ugovarja navideznost pravnega posla; v razmerju obeh pogodnikov pa ostane veljavnost navidezne pogodbe nedotaknjena; — 3. tožnik, ki v reviziji ni izpodbijal nedopustne ugotovitve glede

navideznosti pravnega posla v prizivni sodbi, k takemu izpodbijanju v zopetni reviziji ni več upravičen, čeprav je bila prizivna sodba vsled (prve) revizije, toda iz drugega razloga razveljavljena in zadeva prizivnemu sodišču vrnjena v novo razpravo; — 4. ako prizivno sodišče brez obnove dokazov spremeni dokazno presojo prvega sodišča na podlagi indicij, ne da bi se preizkušali predlagani neposredni dokazi, je s tem dan nedostatek, ki zabranjuje vsestransko razmotrivanje in temeljito presojo sporne zadeve (§ 503² c. pr. r.).

C. kr. okrajno sodišče v L. je z rabsodbo 24. maja 1911 CV 27/11-3 rabsodilo:

Oprava izvršbe, ki jo vodi toženka N. na premičnine, označene v rubežnem zapisniku z dne 13. aprila 1911 E 1328/11-2 in sicer na tek. št. 1. prodajalno mizo; št. 2. balančno tehtnico s 4 železnimi in 6 međenimi utežmi; št. 2. stojalo za kruh; št. 10. trugo za mesitev kruha; št. 17. dekoracijski divan; št. 18. veliko stoječe ogledalo; št. 19. pisalno mizo; št. 23. stoječo omaro z dvojnimi vrati, — se izreka za nedopustno.

Razlogi.

V pričujočem slučaju je sporno dejstvo, ali je tožnik pridobil izločitveno, zlasti lastninsko pravico na vseh zadevnih, v notarskem zapisu imenoma navajanih predmetih.

Toženka tako pridobitev toženca lastnine zaradi nedostalosti dejanske izročitve, zlasti v dogovoru in obliki §-a 428. obč. drž. z. (constitutum possessorium) preroka i. s. zaradi tega, ker se je dogovorila le navidezna pogodba, kar domnevno zopet izhaja iz dejstva, da se je kupnina dogovorila na up in se imajo kot porabnina uporabljati obresti te kupnine, ki se dejansko niso plačevale nikoli.

Ker se razun predmetnega notarskega zapisa z dne 27. oktobra 1910 št. 8721 niso ponudili nikaki dokazi na strani obeh strank, pride torej pri razsoji pričujočega spornega vprašanja v poštev le vsebina notarskega zapisa.

V tem zapisu pa je razločevati tri razdelke kakor tri samostojne, v enem pismu sklopljene pogodbe.

V §-u 1. dovoljuje sedanji zavezanec F. D. tožniku za dovoljeni kredit do 8000 K zastavno pravico na zemljišču vlož. št. 674 d. o. Vič, in se je v tem odstavku sklenila torej zastavna pogodba.

V drugem delu prodaja in izročuje zavezanec F. D. tožniku vse imenoma navedene premičnine za kupnino 600 K in tožitelj temu nasproti kupuje in prevzema vse premičnine za isto ceno, katero je s prodajalcem že poračunal, — s tem se je sklenila glede na določnost predmeta in kupnine veljavna kupna pogodba (§§ 1053—1060 o. d. z.).

V tretjem razdelu »hkratu« prepušča tožitelj vse kupljene predmete zavezancu F.-u D.-u do preklica v porabo proti letni odškodnini 5% od poračunane kupnine po 600 K, in je nadalje prodajalec upravičen, te predmete rabiti toliko, da ne bodo trpeli večje poškodbe kakor vsled redne porabe. Čeprav v tem odstavku niso ustanovljeni pogoji domnevane izposodbene pogodbe, že iz razloga odplatnosti ne (§ 971 o. d. z.), vendar vsebuje ta odstavek gotovo kako drugo po zakonu veljavno pogodbo (najem § 1160 o. d. z.). V tem delu pa je na vsak način tudi izraženo dejstvo, da je zavezanec F. D. kot prodajalec na dokazljiv način izrazil svojo voljo, da zanaprej obdrži prodane premičnine samo v imenu prevzemnika — kupca-tožnika. To sledi nedvomno iz besed: ... »in je F. D. upravičen, rabiti te predmete« ...; kajti če jih je upravičen rabiti kljub izrečeni prodaji in kljub v §-u 4. izrečenemu prevzetju kupljenih premičnin po tožniku, je s tem pač dokazano dejstvo, da se je zavezanec F. D. svoji dosedanji lastninski — stvarni posesti odrekel in zanaprej obdržal vse premičnine na podlagi novoustanovljene pravne posesti, s čemur je izročitev v smislu izjave §-a 428. o. d. z. jasno izražena in izvršena.

Ta, v zakonu zahtevani dokazljivi način izražene volje, posedovati zanaprej le v imenu tožnikovem, pa je celo stopnjevan v dogovoru običajne (6%) obrabnine, pri čemur je nemerodajno, če in koliko se je te obrabnine že plačalo. Ker se da v zakonu zahtevana volja izjaviti ustmeno ali pismeno, izrecno ali tihoma, in se je izjavila v pričujočem slučaju namenoma v strogi obliki notarskega zapisa, tudi v tem oziru za pridobitev tožnikove lastnine, ne more biti zadržka.

O navidezni pogodbi, zlasti kupni pogodbi, ne more biti govora, že zaradi dejstva, ker sta pogodnika kupnino 600 K že dejansko poračunila, odnosno vsaj toženec ni mogel v tem oziru predlagati nobenega dejstvenega dokaza.

Če tudi v notarskem zapisu ni v strokovnih besedah izražena volja, dogovoriti: »constitutum possessorium«, to ni neizogibno potrebno, marveč zadostuje tudi dogovor v drugih (pismeno ali ustmeno) in zlasti v že navedenih besedah, kadar po zmislu ustrezajo zahtevam zakona. Vsled tega je tudi tozadeven ugovor toženčev neutemeljen.

Tožnik je tedaj, pridobivši na podlagi označenega notarskega zapisa vprašljive predmete v svoje posest in s tem tudi v svojo last v zmislu §-a 428 o. d. z., dosegel in dokazal tako pravico, ki izključuje tujo izvršbo.

Vsled toženčevega priziva, je prizivno sodišče, ne obnovivši ali dopolnivši dokazov, tožbeni zahtevek zavrnilo s rzsodbo 27. septem. 1911 Be III 121/11.

Razlogi.

Vprašanja, ali je dana gotova kupna pogodba, ali če nedostaje izročitve pogodbenega predmeta, ni razmotrivati, ker je gotovo, da gre le za navidezno pogodbo, ki v bistvenosti vsebuje zastavno pogodbo o premičninskem premoženju.

Vsa pogodba, kakor je listinsko posvedočena v notarskem zapisu 27. oktobra 1910, se mora razlagati enotno in nikakor ne gre, razlagati je po načinu prvega sodnika v več delih.

V §-u 1. dovoljuje upnik, sedanji tožnik, dolžniku kredit za 8000 K, in slednji zastavlja v varnost tega kredita zemljišče vl. št. 674 d. o. Vič. V §-u 2. je kratka nebistvena določba. Takoj nato se v §-u 3. sklepa kupna pogodba glede več, očitvidno k prodajalčevemu pohištvu dolžnika-peka spadajočih premičnin.

Že iz ozke zveze teh določb je sklepati, da volja pogodnikov ni bila namerjena na pridobitev lastnine na upnikovi strani, ampak na ustanovitev kolikor moči široke podlage za dovolitev vsekakor znatnega kredita in se je v to svrhu razun nepremičnega hotelo pritegniti tudi premično premoženje.

Da ne more biti govora o resnični kupni pogodbi, izhaja iz sledečih razlogov:

Predvsem nedostaje resnega nagiba za sklepanje kupne pogodbe. Ni si možno namreč domisliti, kak smoter bi imel upnik na

kupni pridobitvi teh predmetov, ko jih v svojo dejstveno posest ni prevzel, oziroma jih ni v svoji posesti obdržal.

Če se pa uvaža gospodarska smer obeh strank, onda je naravnost priti do zaključka, da je kupna pogodba povsem izključena. Dolžnik je pekovski mojster v R. Upnik mu dovoli kredit 8000 K. Če bi se dolžnik že pri naklonitvi kredita iznebil pohištvu, potrebnega mu pri obrtu, bi postala izvršitev njegovega obrta nemogoča, več ali manj otežkočena, medtem ko bi kreditna podlaga upnikova trpela znatno škodo. Kupna pogodba bi bila torej negospodarska. V tem oziru ne more tudi na stvari ničesar predrugačiti dejstvo, da je kupec prodajalcu predmete prepustil v porabo, kajti po pogodbi je kupec vsak čas upravičen, vzeti jih k sebi.

Proti domnevi kupne pogodbe govori tudi način določbe o kupnini in obrabnini.

Kupnina se je določila s 600 K in obenem izreklo, da je že poračunjena. Način poračuna ni naveden. V §-u 5. pogodbe se ustanavlja, da ima prodajalec kupcu za prepuščeno obrabo predmetov plačevati letno odškodnino 5% kupnine.

Ta način odplatka za vporabo je tako nenavaden, da se da kar iz tega sklepati zakrivanje resničnega stvarnega položaja.

Če bi stranki kupnino res poračunili, to je imetje z dolgom pobotali v enakih delih, onda bi kupninska terjatev ugasnila in se ne bi nikakor mogla rabiti kot mera za obrabnino. Ker se je pa to vendarle zgodilo, je iz tega sklepati, da je upnik-tožnik dolžniku vsled dovoljenega kredita naštel 600 K kot posojilo in ne kot kupnino, da so dogovorjene obresti terjatvene obresti in ne obrabnina in da se torej tozadevna pogodbeno določba ne vjema s pravim stvarnim položajem.

Iz pričujočega torej izhaja, da je domnevna pogodba pravzaprav zastavna pogodba o premičninah, in da gre torej za navidezno pogodbo.

Ker pa je presojeti navidezne pogodbe po §-u 916 o. d. z. po njih pravi kakovosti, in ker zastavne pogodbe o premičninah brez prevzetja v hrambo nimajo veljave (§§ 451, 1368, 1369 o. d. z.), je pričujoči pravni posel brez pravne veljave.

Vsled tožnikove revizije je c. kr. vrhovno sodišče s sklepom dne 13. decembra 1911 R VI 582/11 spoznalo:

Reviziji se ugoti, izpodbijana sodba se razveljavi in zadeva vrača za novo razpravo in razsojo prizivnemu sodišču s pristavkom, da je revizijske stroške smatrati prizivnim.

Razlogi.

Revizija se zoper razsodbo prizivnega sodišča poziva na vse revizijske razloge §-a 503 c. pr. r.

Revizijski razlog št. 1 (§ 477⁴ c. pr. r.) pa očitno ni dan, kajti če sta se obe stranki v zmislu § 492. c. pr. r. odrekli ustnemu prizivnemu naroku, onda pač ni možno resno trditi, da se je strankam odtegnila možnost priti k sodišču. Revizijski razlog temeljuje na zamenjavi predpisa §-a 477⁴ z vprašanjem, ali je prizivno sodišče tudi bilo opravičeno, izven ustne razprave odrediti ugotovitve. Grajanja v tej smeri pa spadajo pod revizijski razlog št. 2. Razmotrivanje kakega nedostatka v tem oziru pa tukaj lahko izostane, ker je dan revizijski razlog št. 2 v drugih in v prvi vrsti vpoštev-
v nih ozirih.

Tožnik je v tožbi predlagal dokaz po priči F-u. D-u., po notarskem zapisu in zaslišanju strank, da je kupil sporne premičnine od priče za 600 K, pri čemur se je obenem dogovorilo, da tožnik prepusti premičnine priči proti plačilu 5% od zaračunjene kupnine. Prvemu sodišču se je zdel dokaz po notarskem zapisu nasproti toženčevemu odgovoru, da se ni izvršila zakonita izročitev v prilog tožniku in da je kupna pogodba zgolj navidezen pravni posel, zado-
sten za ugotovitev, da je toženec pridobil lastninsko pravico na premičninah.

Prizivno sodišče ni našlo povoda, baviti se z vprašanjem lastninske izročitve, ker je prišlo do prepričanja, da kupna pogoba samo zakriva po strankah nameravano zastavno pogodbo. Gotovo je vprašanje glede navidezne pogodbe merodajno, ker je navidezno pogodbo po §-u 926. o. d. z. razsojevati po onih zakonitih predpisih, kakor zahteva nje prava kakovost. Tudi ni dvoma, da je proti v notarskem zapisu posvedočenemu dejstvu sklenjene kupne pogodbe, kar je tudi priznано v §-u 292. c. pr. r., dopusten protidokaz, kakor je tudi sicer smatrati nedvomnim, da za dosego protido-
kaza niso ravno potrebna neposredna dokazila, ampak zadostujejo tudi indiciji, če le vedejo do prepričanja, da je dana navidezna pogodba.

Vendar pa nikakor ne gre, osnovati si nazaranja iz indicijev, ne da bi se preskušali neposredni dokazi.

Takšna dokazila pa so se ponudila v pričujočem slučaju s pričevanjem kupca F-a. D-a. in zaslišanjem strank. Dokazilna moč teh dokazov začasno ne pride v poštev, o njej se da razmotrivati še le, če so dokazi izvedeni.

Zato se je s tem, da je prizivno sodišče ugotovilo navideznost pogodbe, ne da bi se oziralo na dokaze, ponudene o tem po priči D-u. in morda po zaslišanju strank, ustanovil, kakor revizija trdi opravičeno, nedostatek, ki zabranjuje vestransko razmotrivanje in temeljito razsojo sporne zadeve.

Po obnovi prizivnega naroka in zaslišanju priče F.-a D.-a je prizivno sodišče z razsodbo 10. januarja 1912. Bc III 121/11-6, zopet tožbeni zahtevek zavrnilo.

Razlogi.

Isti, kakor v prvi prizivni sodbi z dostavkom:

Na teh, iz pogodbene listine izhajajočih ugotovitvah ne more pričevanje F.-a D.-a ničesar premeniti. Ono je nasprotno dokaz za njih upravičenost.

Držati se je predvsem dejstva, da je priča sprva izpovedal, da je prosil tožnik posojila 600 K na svoje pohištvo. To navedbo je smatrati za resnično, ker je prišla samaposebi in brez preišljevanja, če in katere nasledke bo imela za presojo cele zadeve. Ona pa jasno kaže, da je bila nameravana posojilna pogodba z zastavitjo pričinih premičnin.

Poznejšnja premenitev tozadevne navedbe ni merodajna in jo je razlagati s tem, da se je priča v vmesnem času domislil pomena svoje navedbe.

Da ni bila nameravana kupčija, izhaja iz nadalnje pričine navedbe, da je prodano pohištvo vredno nekaj naj 300 K. Pri tem pa je izključeno, da bi tožnik, če je šlo res za istinito kupčijo, nameraval pohištvo preplačati.

Zlasti pa ne zasluži pričina navedba verjetnosti v tem oziru, da je priča tožniku ponudil letno obrabnino 30 K. Če bi bilo to res, onda bi ne bilo razloga, zakaj bi se v pisмено pogodbo sprejela dru-

gačna določba. Ravno tako priča ni mogel pojasniti, kako se je ravno znesek 30 K določil za obrabnino. Ker se ta znesek ravno vjema s 5% obrestmi od zneska 600 K, je dosledno sklepati, da se je isto tako kakor od zneska po 1000 K tudi glede zneska po 600 K dogovorilo 5% obrestovanje.

Pri tem stvarnem položaju dokaz z zaslišanjem strank ne more priti več v poštev.

Iz vsega sledi, da je ugovor navidezne pogodbe utemeljen.

Na tožnikovo revizijo je c. k. r. v r h o v n o s o d i š č e z razsodbo 22. marca 1912, Vv VI 141/12-1 izreklo, da se reviziji ne ugodí.

Razlogi.

Revizija uveljavlja revizijske razloge št. 2, 3 in 4 §-a 503. Pravno presojo izpodbija iz dvojnega razloga namreč, prvič, ker toženka ni upravičena ugovarjati navidezne pogodbe, in drugič, ker ni sklepati na navidezno pogodbo.

Prvi razlog se ne da več uveljavljati iz nastopnih razlogov: Zoper tožbeni zahtevk je toženka ugovarjala dejstvo navidezne pogodbe, ne da bi tožnik prekal njeno legitimacijo k uveljavljanju takega ugovora. Razveljavljena rzsodba prizivnega sodišča 27. septembra 1911, Bc III 121/11, temeljuje na predpogoju, da je dana toženkina pravica k ugovoru navidezne pogodbe.

Zoper to sodbo vložena revizija je pobijala samo nazor, da izhaja izpodbijana rzsodba od predpogoja toženkine legitimacije za ugovor. Četudi je bila prizivna rzsodba razveljavljena, vendar ne spreminja iz drugih razlogov utemeljeno razveljavljenje sodbe na dejstvu, da je vprašanje o legitimaciji smatrati nahajajočim se izven spora.

Pa tudi sicer bi izpodbijanje legitimacije stvarno ne bilo utemeljeno. Tožnik ima dokazati svojo lastninsko pravico na zarubljenih predmetih. Če se poziva lastninski naslov kupa, ima izkazati obstoj tega naslova.

Pravica toženca pa je, razkriti in dokazati pomankljivosti, ki so sposobne onemogočiti dokaz lastnine. Iz tega vidika je vpoštevati ugovor navidezne pogodbe.

Pogodbe kot take ta ugovor ne dotika; v razmerju obeh pogodbenikov ostane kupna pogodba še vedno veljavna.

Ravno tako neutemeljen je drugi izpodbijalni razlog.

V kolikor polemizuje revizija, pozivajoč revizijski razlog po §-u 503⁴ c. pr. r. zoper presojo svedočbe F.-a D.-a v izpodbijani razsodbi, se podaja na polje nedopustnega izpodbijanja dokazne presoje in ne more biti vpoštavana.

V kolikor pa izpodbija revizija pravno presojo, ne more stališča prizivne razsodbe na noben način omajati. V tem oziru zado-
stuje poziv na vsestransko, stvarnemu in pravnemu položaju povsem primerno utemeljevanje drugosodne razsodbe.

Kar zadeva končno revizijska razloga št. 2 in 3, je pripomniti, da revizija ne izvaja stvarno teh razlogov.

Če se pod št. 2 trdi, da bi imelo prizivno sodišče, »če mu ni zadostovala svedočba priče F.-a D.-a,« izvesti nadalje dokaze, je proti temu navajati, da je sodišče, kakor je posneti iz razsodbenih razlogov, z izvedenimi dokazi za presojo zadeve povsem izhajalo, in se torej o nedostatku v zmislu §-a 503³ c. pr. r. v nobeni smeri ne da govoriti.

V čem naj obstoja nasprotje s spisi v zmislu §-a 503³ c. pr. r., izvedbe ne navajajo. Tudi se deloma poskuša nedopustno izpodbi-
janje dokazne presoje.

Dr. F. M.

b) Odmera pristojbin notarju kot sodnemu komisarju (§ 24 i. r.; navodilo za izvršilne organe o. d. l., t. 2.) preko notarskega tarifa (§§ 27, 28 tarif k notarskemu redu z dne 21. maja 1855 drž. zak. št. 94). — Stroški rekurza zoper odmerilni sklep so izvršilni stroški in ne zadenejo notarja kot sodnega komisarja (§§ 74, 78 izvrš. r., § 51 c. pr. r.). — Nedopustnost revizijskega rekurza zoper sklep, s katerim se je izpremenil prvosodni sklep v prilog pritožniku (§§ 65, 78 izvrš. r. in § 528 c. pr. r.).

V izvršilni stvari zahtevajočega upnika A proti zavezancu B zarad 600.000 K s pr. je izvršilno sodišče v K. izročilo temeljem §-a 24 izvrš. r. opravo cenitve številnih obsežnih zavezančevih nepremičnin notarju N. kot sodnemu komisarju, odmerilo pristojbine izvršene cenitve na 1433 K 96 h ter naložilo njih plačilo zahtevajočemu upniku s plačilnim nalogom z dne 24. maja 1912 opr. št. E 149/12-27.

V rekurzu zoper ta plačilni nalog zahteva zahtevajoči upnik znižanje odmerjenih pristojbin osobito zaradi tega, ker bi se pristojbine notarju, ki je nastopal v tem slučaju glasom navodila za izvrševalne organe odd. I. t. 2 kot sodni komisar, ne bi smele odmeriti po odvetniškem tarifu, ampak po določilih §§ 183 do 193 notarskega reda z dne 21. maja 1855 drž. zak. št. 94 v zvezi s temu dodanim pristojbinskim tarifom v §§ 27 do 30.

Deželno kot rekurzno sodišče v Lj. je ugodilo rekurzu s sklepom 5. junija 1912 opr. št. R III 148/12-1 ter znižalo odmerjene stroške na 731 K 76 h z izrekom, da je smatrati rekurzne stroške kot izvršilne stroške po zmislu §§ 74 in 78 izvrš. r. ter § 50 c. pr. r. Pri odmeri je navzlic znižanju v celoti šlo tudi to sodišče preko v navedenem notarskem tarifu določenih nastavkov z ozirom na to, da je po §-u 28 (tarifa not. reda z dne 21. maja 1855 št. 94 drž. zak.) dopustno zvišati pristojbine preko tarifa, če so dani posebni vzroki. To velja predležeče, ker so bila predmet cenitvi zemljišča, poslopja, vodna sila in osobito z ozirom na visoko vrednost nepremičnin. Cenitev je zahtevala zato večje pazljivosti in večjega truda, kar opravičuje zvišanje tarifne pristojbine.

Zahtevajoči upnik se je v revizijskem rekurzu zoper ta sklep mej drugim pritožil zaradi tega

1. ker so pristojbine notarja kot sodnega komisarja še vedno previsoke, v kolikor gredo preko notarskega tarifa;

2. ker se plačilo rekurzних stroškov ni naložilo notarju, ki jih je povzročil, s tem, da je v svojem stroškovniku zaznamoval pretirano visoke stroške in povzročil uspešen rekurz.

Vrhovno sodišče je s sklepom 10. septembra 1912 opr. št. VI 206/12-2 zavrnilo revizijski rekurz, ki je v kolikor se tiče pritožbe zaradi višine odmerjenih pristojbin nedopusten. Naperjen je namreč zoper v izvršilnem postopanju izdan sklep, s katerim se je pravosodna odločba izpremenila v prilog zahtevajočemu upniku in ga je torej smatrati povsem kot sklep, s katerim se potrdi izpodbijani sklep prve stopnje. Zoper take sklepe pa je glasom §§ 65, 78 izvrš. r. in § 528 c. pr. r. revizijski rekurz izključen.

Glede zahteve, da se naloži plačilo rekurzних stroškov notarju, pa v pritožbi sami ni navedenih razlogov, ki bi predlog zahtevajočega upnika zakonito utemeljevali. S tem, da se je izročila v zmislu

§-a 24. izvrš. r. oprava cenitve notarju, je postal notar izvrševalni organ ter ima tem organom pristojne pravno stališče. Če in kdaj se sme sodnim organom naložiti povračilo stroškov, pa določa edinole § 51 c. pr. r., ki predležeče očevidno v poštev ne pride.

T. L.

c) **Odredba v zavarovalni pogodbi, da naj se izplača zavarovalnina v slučaju zavarovančeve smrti tretji osebi, je izpodbitna v enoletnem roku, (§ 30 izpodbojnega zakona z dne 16. marca 1884 št. 36 drž. zak.) računši od zavarovančeve smrti. Zavarovalnina v tem slučaju nikakor ne spada v zavarovančevo zapuščino.**

Zapuščina dne 29. avgusta 1909 v Ameriki zamrlega R. je bila pravomočno obsojena, da plača tožnici A dolžni znesek 460 K s pr. Glasom poročila zadevnega avstrijskega konzulata je izročil dne 1. junija 1910 blagajnik ameriške zavarovalne družbe »Slovenska narodna podporna jednota« (S. N. P. J.) znesek 2089 K 10 h s tem, da je ta vsota zavarovalnina za slučaj smrti R-ove, ki je v zavarovalni polici odredil, da dobe po njegovi smrti zavarovalnino njegovi štirje mladoletni nečaki B. Od konzulata poslani znesek se nahaja v hranbi varuškega sodišča v K., kateremu je tožnica A po zmislu §-a 33 izpodbojnega zakona z dne 16. marca 1884 št. 36 drž. zak. naznanila izpodbojni namen dne 28. maja 1911. V izterjanje navedene terjatve za 460 K s pr. pa jej je omenjeno okrajno kot izvršilno sodišče dovolilo dne 3. oktobra 1911 rubež in preodkaz v poteg terjatve, katera gre zapuščini R-ovi proti ml. tožencem B. v znesku 2089 K 10 h do visokosti njene terjatve.

Trdeča torej, da spada navedeni znesek v R-ovo zapuščino, zahteva tožnica A, da morajo plačati toženci B njej znesek 460 K s pr. Za slučaj trditve pa, da toženci v zapuščino R-ovo ničesar ne dolgujejo, se izpodbija mej R-om in S. N. P. J. sklenjeno pravno opravilo, vsled katerega je tožnica A oškodovana, ker je jasno, da sicer za svojo terjatev ne dobi pokritja, in ker je dalje R-ova odredba, če ne zadnjevoljska, vsaj neodplatna v korist bližnjih R-ovih sorodnikov, torej odredba, ki postane perfektna šele tedaj, ko tretji zanjo izve, tukaj torej dne 1. junija 1910, ko je S. N. P. J. izpolnila naredbo in odnosno, ko so toženi za naredbo izvedeli, dočim je ona (tožnica) že 27. maja 1911 naznanila, da bo naredbo izpod-

bijala, tako, da enoletni izpodbojni rok §-a 30. navedenega izpodbojnega zakona še ni potekel.

Vse tri instance so tožbeni zahtevek v celoti zavrnilo.

Prizivno sodišče v L. (sodba z dne 19. junija 1912 opr. št. Bc III 97/12-4) smatra glede prvega zahtevka z ozirom na nesporno določilo v zavarovalni pogodbi R-ovi, da naj se za slučaj smrti R-ove razdeli zavarovalnina tožencem B, — kot nedvomno, da zavarovalnina ne spada v R-ovo zapuščino. Vsled tega določila se zavarovalnina ni mogla in ni smela po R-ovi smrti izplačati nikomur drugemu kot tožencem B. Zato bi pa bilo tudi odveč vsako daljno, od tožnice zahtevano dokazovanje glede vsebine zavarovalne pogodbe.

Glede tožbenega zahtevka, oprtega na izpodbojni zakon, pa pride po trditvi toženke same v poštev le § 30 š t.1 tega zakona. Po tem določilo so izpodbojne vse neodplatne odredbe dolžnikove, ki so se izvršile v zadnjem letu pred sodnim uveljavljanjem izpodbojne pravice. Takim neodplattim odredbam je vsekakor prištevati zavarovančevo naročilo, da naj se izplača zavarovalnina tretjim osebam. Brez take R-ové odredbe bi namreč spadala zavarovalnina gotovo v njegovo zapuščino. Toda izpodbojne pravice tožnica ni uveljavljala v zakonito določenem roku (§ 30 odnovo 33 navedenega zakona); njena pravica je ugasnila vsled poteklega izpodbojnega roku. Tožnica sicer meni, da prične teči izpodbijalni rok šele s časom, ko je zavarovalnica izpolnila naredbo R-ovo dne 1. junija 1910 ali ko so toženi izvedeli za naredbo. To mnenje pa je pomotno, ker nima podlage v določilih izpodbojnega zakona. V §-u 30. izpodbojnega zakona je govor o izpodbijanju »i z v r š e n i h« pravnih opravil, polaga se torej važnost le na trenotek izvršbe pravnega opravila. Izpodbija se R-ova naredba, s katero je naročil zavarovalnici izplačilo zavarovalnine tožencem, ne pa izročitev zavarovalnine po zavarovalnici generalnemu konzulatu. Gotovo pa je nastal tožencem zahtevek na izvršitev zavarovalnine najkasneje s smrtjo R-ovo, ki je zadnje dejstvo, na katerem temelji prenos zavarovalnine na tožence, in od katerega je začel teči izpodbojni rok. Ker je R. umrl dne 29. avgusta 1909, je ta rok že davno bil potekel, predno je tožnica potom sodišča dne 28. m a j a 1911 naznanila svoj izpodbojni namen. Naznanilo je bilo brez pomena, ker je takrat tožbena pravica že bila ugasnila.

Iz razlogov odločbe vrhovnega sodišča z dne 25. septembra 1912 opr. št. Rv VI 455/12:

Tožba kakor tožbeni zahtevek označujeta kot izpodbojno pravno opravilo ono R-ovo odredbo, po kateri je izplačati zavarovalnino v slučaju njegove smrti toženim nečakom. Če pa je ta odredba predmet izpodbojne tožbe, se more računati v §-u 30 izpodbojnega zakona navedeni enoletni izpodbojni rok v najugodnejšem slučaju od trenutka R-ove smrti, ko je začela odredba učinkovati in ni bilo več mogoče jo premeniti. V reviziji izrečeni nazor, da je za izpodbojni rok odločilnega pomena čas, ko so toženci izvedeli za R-ovo odredbo, oziroma jo sprejeli, ne loči izpodbojnega predmeta, kajti izpodbija se R-ova odredba v korist tožencem, dejstvo pa, da je odredba v korist tožencem, ima po zmislu §-a 31. izpodbojnega zakona le to posledico, da je bilo naperiti tožbo proti njim.

Opravičeno pa je tudi stališče prizivnega sodišča, če odreka zavarovalnini značaj zapustila (oporoke) in če je mnenja, da iz tega razloga ni potreben vpogled v zavarovalno polico. **B. B.**

d) Na prinosnika se glaseča zavarovalna polica je imeteljski papir. Za pravice iz take police je merodajno stvarno pravo. Do zavarovalnine je torej upravičen, kdor je bil lastnik (pravi posestnik) police ob času zavarovalnega slučaja.

Mati tožnikov je umrla 1. oktobra 1910. Zavarovana je bila za slučaj smrti za znesek 10.000 K. V zadevni ponudbi na zavarovanje zavarovalnici X, podpisani od toženca in njegove žene, je označena slednja kot zavarovanka, toženi pa kot premijski plačnik. Na to ponudbo se nanaša polica zavarovalnice X. Leta 1906 pa je zapustnica zamenjala to polico za drugo pri zavarovalnem društvu Y. V tej novi polici je imenovana zapustnica kot zavarovanka in pogodnica, na njeno ime so se glasile in plačevale tudi poluletnje premijske pobotnice, kot nadarjenec se imenuje prinosnik police. Po §-u 2. zadevnih pravil pa je pogodnik oni, ki je pogodbo sklenil in se zavezal premije plačevati.

Zapustnica, ki je donesla v zakon 1000 K, je vodila knjige in korespondenco toženčevega tovarniškega podjetja, imela je poštno

pooblastilo in prost pristop do toženčeve blagajne, kjer so se stekali dohodki toženčeve tovarne in njene trgovine z mešanim blagom. Na ta način je prišla večkrat do tega, da je plačala premije ona.

Enako je bil zavarovan njen soprog, sedaj toženi oče tožnikov. Oče in mati sta se domenila, da pripade zavarovalnina po smrti enega ali drugega njunim otrokom.

Kratek čas pred smrtjo je zapustnica napravila neveljavno zapustilo (oporoako), v kateri je določila, »da dobe zavarovalnino v znesku 10.000 K dogovorno z možem po njeni smrti njeni otroci, da se zaraditega v polici ne imenuje nikdo, treba torej skrbeti za to, da pride polica v prave roke, ker dobi sicer vsakdo, ki pošlje polico na zadevno mesto, zgoraj navedeno vsoto.« Naročila je tudi, da naj otroci posodijo zavarovalnino očetu za plačilo dolga, sicer pa da mora toženi denar plodonosno naložiti do polnoletnosti tožnikov. Prva tožnica je po zapustničinem naročilu prečitala oporoako tožencu, ki je odobruje dejal: »je že dobro, kakor si naredila, tako bo.« Nato je zapustnica izročila polico svoji hčeri, prvotožnici, ki jo je hranila do materine smrti. Nekaj časa po smrti jo je pa prvotožnica na zahtevo izročila tožencu v svrhu realiziranja.

Zapuščinska oblast je sprejela iz naslova zakona oddane dedne prijave tožnikov in zaeno izvensporno ugotovila, da spada zavarovalnina v materino zapuščino. Zato zahtevajo tožniki, da plača toženi realizat v znesku 9645 K 06 h v zapuščino.

Toženi se opira na to, da je on pogodnik, ne zapustnica in trdi, da je bila polica vedno v njegovi blagajni, do katere je imela zapustnica priznano vedno pristop in od koder jo je vzela prvotožnica po njegovem ukazu. Tako je izpovedal tudi kot stranka zaslišan, s tem, da se je sklenil med njim in soprogo ob sklepu zavarovalne pogodbe dogovor, da naj pripade zavarovalnina v slučaju zapustničine smrti njemu, dočim je trdila prvotožnica kot stranka, da je zapustilo (oporoako), prečitano tožencu in od njega odobreno, takrat ležalo s polico razgrnjeno na materni postelji, in da je toženi po prečitanju močno ginjen odšel.

Po mnenju priče A. S., zavarovalnega agenta, je zapustnica označena v drugi polici zavarovalnice Y pomotoma kot pogodnica, najbrže zaradi tega, ker prvotna polica ni bila pregledna in se pri prepisu ni oziralo na prvotno ponudbo; ta priča pove, da je tudi za-

pustnica premije plačevala, a da se je v polici zapisal kot pogodnik toženi zaradi tega, da bi mogel s polico prosto razpolagati, zato se je tudi polica glasila na prinosnika.

Deželno sodišče v Lj. je s sodbo z dne 31. januarja 1912 opr. št. Cg I 424/11-6, tožbeni zahtevek zavrnilo:

Na prinosnika se glaseča polica je imetniški papir. Pravica do zavarovalnine gre torej onemu, ki je bil lastnik sporne police ob času, ko je nastopil slučaj zavarovanja: smrt zapustnice. Merodajna so določila stvarnega prava.

Dognano pa je, da je bila polica hranjena v blagajni toženčeve pisarne do dneva oporoke. Dotlej je bil toženec v posesti police. Ker toženec ni dolžan navesti naslova za svojo posest, morajo tožniki dokazati lastninsko pravico zapustnice, oziroma njene zapuščine do police.

Ničesar ne dokazuje dejstvo, da je zapustnica razpolagala s polico v enostranski odredbi, vrhu tega v neveljavni oporoki. Dokazano je sicer, da je prvotožnica na dan oporoke vzela polico iz blagajne brez toženčeve vednosti, jo pri sebi hranila in da je dan po oporoki ležala razgrnjena na zapustnični postelji. Toda toženi se na to ne spominja, mogoče zaradi svoje ginjenosti in prvotožnica po lastni povedbi tožencu ni povedala, da je vzela polico iz blagajne v navedenem namenu, odnosno, da bi toženec to odobril. V tem torej ne tiči izročitev tem manj, ker je bil toženi še vedno mnenja, da je polica v blagajni hranjena, vsled česar je posest police, katero je hranila prva tožnica zase in za ostale tožnike, tožencu nasproti nepristna. Ko je pa prva tožnica na toženčevo zahtevo brez sile njemu izročila polico, je ta prišel v posest s polnoveljavnim pravnim učinkom. Vrhu tega je bilo toženčevo mnenje, da je dala prva tožnica polico iz blagajne, subjektivno povsem mogoče, ker je prva tožnica sama priznala, da mu jo je morda izročila v pisarni. Toženec je bil torej, ko je prezentiral polico, v njeni pristni posesti.

Nasprotno se tožnikom ni posrečil dokaz, da je bila polica last zapuščine. Pač se je glasila polica na ime zapustnice, a to ne odločuje, kajti glasom ponudbe k zavarovalni pogodbi je bil toženec plačnik za premije in ga je smatrati za pogodnika po pravih zavarovalnega društva glasom povedbe priče A. S., kar se je zgodilo iz razlogov, navedenih od te priče. Zapustnica je bila

z gol zavarovanka, od koje smrti je bil odvisen zavarovalni slučaj, ne pa upravičenka. Da je ta nazor pravilen, potrjuje tudi § 2. zavar. pogojev, napisanih v polici. Temu sicer nasprotuje dejstvo, da je v drugi polici navedena za pogodnico zapustnica in da so se premijske pobotnice glasile na njeno ime, toda odločilna je prvotno sklenjena pogodba z zavarovalnico X, ker je zavarovalnica Y enostavno vstopila v prvo pogodbo, v kateri je toženec pogodnik. To nasprotje je razlagati glasom pričevanja A. S. z napako pri prepisu, ker so bile stare police manj pregledne. K temu pride še od toženca kot stranke zatrijevani dogovor ob sklepu zavarovalne pogodbe, dogovor, ki je podprt po izpovedbi priče A. S., ki je prigovarjal tožencu, da naj zavaruje svojo bolešno ženo. V oporoki izrečeno mnenje torej ni pravilno.

Če bi bilo tudi res, da je toženec odobril prečitano neveljavno oporoko, to ni odločilno, ker je bil takrat, kakor dokazano, ne le v posesti police, ampak tudi nje lastnik, dočim je zapustnici nedostajalo posestnega in lastninskega naslova; odobritev bi se torej značila zgolj kot daritev, ki pa je neveljavna zbok manjkajočega notarskega zapisa in dejanske izročitve police.

Postranskega pomena je končno, da je tudi zapustnica plačevala premije, ker je z ozirom na to, da je ona prinesla v zakon le 1000 K in imela le malo trgovino, poleg tega pa smela kot pooblaščenka razpolagati z moževim imetjem, smatrati, da so se plačevale premije iz toženčevega imetja, kakor jih je bil zavezan plačevati po zavarovalni pogodbi.

Višje deželno kot prizivno sodišče v G. je s sodbo 2. marca 1912 opr. št. Bc II 45/12-2 ugodilo v celoti tožbenemu zahtevku iz teh-le razlogov:

V izpodbijani sodbi je pravni značaj zavarovalne police pravilno rešen in zato je opravičen sklep, da je odločiti pravdo po pravilih stvarnega prava, to je, rešiti vprašanje, kdo je lastnik ali pravi posestnik police, pomotna pa je ugotovitev, da je bil toženec v posesti police in da je bila posest prve tožnice, ki jo je dobila po smrti zapustnice, nepristna.

Trditev tožnikov pred prvim sodiščem, da je bila blagajna, v kateri se je nahajala tudi polica, pristopna vsak čas zapustnici, ni izpodbijana. To je toženec kot stranka zaslišan in v prizivnem priobčilu celo priznal. Iz tega pa sledi, da je zapustnica imela polico v

svoji fizični oblasti in mogla poljudno razpolagati. Tega si je bila tudi svesta in je imela torej voljo, polico posedovati, kar jasno sledi iz njenega, če tudi po dedinskem pravu neveljavnega zapustila in iz zadevnih naročil, danih svoji hčeri, temeljem katerih je le-ta kot pooblaščenka zapustnice vzela polico iz takratne hrambe in jo še po zapustnični smrti hranila v svoji sobi. S tem je utemeljena ugotovitev, da je bila polica v odločilnem času, to je v trenutku smrti v zapustničini posesti, katero je izvrševala po prvotožnici, pooblaščenici posebe v to, dalje, da je poznejšnja izročitev police tožencu, izvršena pod moraličnim vplivom očetovske oblasti, n e m e r o d a j n a, gotovo pa za spor neodločilnega pomena tem bolj, ker je morala prvotožnica domnevati, da izroči polico očetu zgolj v svrhu realiziranja po zmislu zapustničine oporoke. Bila je z ozirom na toženčev nazor in njegovo vedenje v bistveni odpustljivi zmoti. Poznejša toženčeva posest police je bita torej n e p r i s t n a. Te ugotovitve so podprte z dejstvom, da je na edino merodajni polici zavarovalnice Y označena kot pogodnica izrecno zapustnica, navedena tudi na premijskih pobotnicah, kar je zapustnici glasom njene oporoke bilo znano, ker je večkrat premije plačevala, oziroma nakažovala. Opravičen je sklep, da je imela posestno voljo. Za vsebino zavarovalne pogodbe je merodajna in odločilna zgolj vsebina in besedilo police, zato ne more priti v poštev nasprotna izjava priče A. S. Postranskega pomena je in ne pride dalje v poštev, da je toženi većinoma premije iz svojega plačeval.

Ker je na prinosnika se glaseča polica za časa zapustničine smrti kakor že popreje bila v njeni posesti, je priziv utemeljen. Tožbenemu zahtevku je bilo ugoditi.

Vrhovno sodišče je z odločbo 12. junija 1912 opr. št. Rv VI 233/12 revizijo zavrnilo iz teh-le razlogov:

Ni v nasprotju s spisi, ker je prizivno sodišče ugotovilo, da je bila sporna polica v posesti toženčeve žene in da je to posest izvrševala prva toažnica, kajti toženec prezre, da tvori dejansko podlago, na katero se prizivno sodišče opira, zgolj dejstvo, da je imela toženčeva soproga vedno prost pristop do blagajne, kjer so bile vrednosti z denarjem in tudi polica hranjene, in da je dovolil toženec še za žive soproge prvotožnici polovico iz blagajne vzeti in jo pustil v hranbi te svoje hčere. Vse drugo so le pravna izvajanja iz teh dejstev in ne gre, izpodbijati jih s stališča §-a 503 št. 3 c. pr. r.

Ker gre za pravice iz imeteljskega papirja, je merodajno v pravnem oziru le to, jeli bila ob času zapustničine smrti le-ta ali toženec pravi posestnik police. To vprašanje je rešilo prizivno sodišče v prvem zmislu pravilno. Pravno je brez pomena, če je toženec vedel ali ne, kako je zapustnica za slučaj smrti ukrenila, tudi je nemerodajno, če je toženec pritrdiril temu zapustilu ali ne. Med živimi zavarovanka glede police ničesar ukreniti ni hotela, torej njen soprog sploh ni imel prilike, izraziti se o kaki njeni pogodbeni izjavi, bodisi s pritrdirilom, bodisi z odklonitvijo. Polica se je glasila na zapustnico kot pogodnico, tako tudi brez ugovora premijske pobotnice. Do dne pred smrtjo je bila polica z vednostjo zavarovanke v blagajni, pristopni njej vsak čas, tako da je bila po pravici v dejanski posesti police. Tudi morebitni dogovor mej zakonskima, da naj v slučaju njene smrti toženi zavarovalnino realizira, v tem oziru ničesar izpremeniti ni mogel. Tak dogovor bi bil kot enostranska obljuba prihodnje daritve glasom zakona z dne 25. julija 1871 št. 76 drž. zak. veljaven le v notarski obliki. Po pravici se ni bilo ozirati na zadevni ponudeni dokaz, ki bi bil, ker je zapustnica umrla, omejen zgol na toženčevo zaslišanje in bi ga ne bilo mogoče kontrolirati.

Če pa je bila zavarovanka v posesti police, dokler je bila polica v blagajni, in če jo je prva tožnica sprejela in hranila na ukaz posestnice, kakor je že prvi sodnik ugotovil, izvrševala je kot namestnica matere njeno posest ne glede na to, če je toženi vedel za to ali ne. S tem pa, da je prva tožnica pozneje izročila polico očetu, se ni moglo premeniti stanje zapuščinskega imetja, osobito ne, ker prvotožnica pravno ni bila upravičena, imenom zapuščine do takih odredb, kar je tudi tožencu moralo biti znano, ker je v zapuščini svoje soproge, zapustivše več otrok, nastopilo zakonito nasledstvo.

Toženec sploh ni smel zahtevati le od enega sodedičev, da mu izroči polico, ne da bi posegel v pravice drugih sodedičev; njegove posesti torej ni smatrati za pristno, že zaradi tega ne, ker je moral vedeti, da prvotožnica sama ni mogla biti upravičena za izročitev police (§ 345 obč. drž. zak.). Da je bil toženec zavarovalnici nasproti upravičen, zavarovalnino dvigniti, ni odločilnega pomena, pač pa že zanikano vprašanje, če je bil ob času smrti svoje soproge v pravi posesti police ali ne. V slednjem oziru pa je pot, kako je prišla zapustnica v posest police, če morda s posredovanjem toženče-

vim tako, da mu je zavarovalni agent listino izročil, ravnotako malo važna kakor okolščina, da je bil denar za premijska plačila, katere je dajala zavarovanka, vzet iz njenega imetja ali iz imetja toženega soproga. Enako brez pomena je kraj, kjer so se blagajnični ključi shranjevali, ker je brezdvomno ugotovljeno, da je imela toženčeva soproga vedno neomejen pristop do blagajne, da je torej imela pravico, ki obsega tudi pristop do ključev. Odvažno je končno, če je zapustnica zaradi hib v obliki neveljavno zapustilo (oporoško) sama pisala ali ne. O teh dejstvih ponudeni dokazi se opravičeno niso dopustili.

B. B.

e) V krajih, kjer je odvetnik, se ne priznajo potni stroški zunanjemu odvetniku, če bi bil mogel substituirati domačega odvetnika.

Tožnica A je tožila svojega sina B in njegovo ženo za plačilo nadomestka 318 K. Razpravljalo se je kontradiktorno.

Okrajno sodišče v K. je s sodbo z dne 28. februarja 1912 opr. št. C 16/12-4 ugodilo tožbenemu zahtevku tožnice A, zastopane po zunanjem odvetniku, ter priznalo tudi komisijske stroške.

Okrožno sodišče v C. je s sodbo z dne 3. maja 1912 opr. št. Bc I 33/12-16, ter tudi priziv, ugodilo rekurzu tožencev B glede izreka o stroških, češ, ni pravilno, da so se priznali zastopniku tožnice A stroški komisije k obema razpravama, kajti v K.-em je en odvetnik in en notar, ki se, kar je sodno znano, bavi s pravnimi zadevami ter je bilo tedaj moč, enega ali drugega za posredovanje pri sporni razpravi substituirati. Pasirati se zamorejo torej le substitucijski stroški.

Vrhovno sodišče je s sklepom z dne 4. julija 1912 opr. št. R VI 161/12-1 za vrnilo revizijski rekurz tožnika iz naslednjih razlogov:

Niti kakovost skrajno enostavne pravne zadeve, niti nobena druga okolnost ne utemeljuje potrebe, da se je zunanji odvetnik udeležil sporne razprave v prvi instanci, ko pritožba niti ne trdi, da je bila kaka ovira, vsled katere ne bi bil mogel tožnika pri tej razpravi zastopati odvetnik, stanujoč v kraju pravnega sodišča. Pravilno je tedaj, da se niso priznali potovalni stroški zunanjega odvetnika.

K.

f) **Poprava sodbe po zmišlu §-a 419 c. pr. r. je dopustna le tedaj, kadar sodišče stori dotično pomoto, ne pa, če jo zakrivi stranka.**

Frančiška Udovich je bila z zamudno sodbo c. kr. okrajnega sodišča za civ. stv. v Trstu z dne 21. decembra 1909, opr. št. C III 1913/9-3, obsojena na plačilo 558 K 57 h s pripadki.

Tožnik (upravnik konk. mase), ki je v resnici nameraval tožiti Frančiško udovo Udovičić (ali Udovicich), jo je bil pomotoma označil za »Frančiško Udovich«. Tožba in sodba sta bili vročeni Frančiški udovi Udovičić. Ko je le-ta 15. dan po vročbi vrnila sodbo sodišču z opombo, da se nje ne tiče, je sodišče vsled predloga tožnika, ki je pojasnjeval pomoto in dokazoval toženkino identiteto, s sklepom z dne 11. februarja 1910, št. C III 1913/9-6, odklonilo, vzeti toženkino vlogo na znanje, in je sodbo zopet vročilo Frančiški udovi Udovičić.

Vsled rekurza Frančiške udove Udovičić je deželno sodišče v Trstu izdalo sklep z dne 16. marca 1910, opr. št. R 71/10-1 sledeče vsebine:

»Zavrača se rekurz, čegar stroške mora trpeti toženka, ter se potrdi napadeni sklep, naloži pa prvemu sodniku, da popravi koncept in izdatke zamudne sodbe dd. 21. decembra 1909, opr. št. C III 1913/9-3, glasom §-a 419 c. pr. r. tako, da se piše toženka Frančiška udova Udovičić, ne pa Frančiška Udovich.«

Razlogi.

§ 419. c. pr. r. določuje, da sme popraviti sodišče, ki je sodbo izreklo, vsak čas pisne in računske pogreške in druge očitne nepravilnosti v sodbi ali v njenih odpravkih.

Taka očitna nepravilnost je brez dvoma napaka v imenu ene ali druge stranke. V le-tem slučaju pa izhaja iz dejstev: da je današnja rekurentinja sprejela na Frančiško Udovich naperjeno tožbo brez upora; da je pred razpravo pisala tožničinemu upravniku pismo od 19. decembra 1909, ki ga je podpisala z imenom Frančiška Udovicich, in iz katerega se daje razvideti nele, da dolguje tožnici neki znesek, nego tudi, da vsled bolezni ne more pristopiti osebno na razpravo; da je sprejela tudi na Frančiško Udovich naslovljeno sodbo in da je ta postala pravnokrepna — z vso gotovostjo, da sta toženka Frančiška Udovich in Frančiška udova Udovičić ena in ista oseba, namreč trgovka v Pulji, in da sta tako tožba

kakor sodba, čeravno obsegata drugo družinsko ime, vročeni oni osebi, ki jo je tožnica nameravala tožiti in ki je tudi prava tožničina dolžnica.

Zato ne gre, da bi se sedaj Frančiški udovi Udovičič, ki je zamudila pravni pripomoček v zmislu §-a 477, št. 4 c. pr. r., dala ugodnost izpodbijati že pravomočno zamudno sodbo z razveljavljenjem dosedanjega postopanja in z nalogom tožnici, naj predloži popravljen eksemplar tožbenega spisa v svrhu nove vročitve in razprave; pač pa je bilo v zmislu §-a 419. c. pr. r. naložiti prvemu sodniku popravo toženkinega imena v konceptu in izdatkih zamudne sodbe, ker je to po omenjenem paragrafu njegova dolžnost, ki bi jo bil moral izpolniti vsled toženkinega predloga od 31. januarja 1910, opr. št. C III 1912/9-5.

Iz teh razlogov je bil odbit rekurz, oziroma potrjen izpodbijani sklep.

Vsled rekurza Frančiške udove Udovičič je pa najvišje sodišče z odločbo z dne 4. maja 1910, opr. št. R VIII 61/10, odločilo tako-le:

»Ugaja se rekurzu, preminja izpodbijani sklep in razveljavlja nalog, ki se v njegovem zadnjem odstavku podeljuje prvemu sodniku, da namreč koncept in odpravke zamudne sodbe z dne 21. decembra 1909, opr. št. C III 1913/9-3, popravi tako, da se vstavi za toženkino ime: »Frančiška udova Udovičič« in ne: »Frančiška Udovich«.

Razlogi.

Res je sicer, da sodišče, katero je izdalo sodbo, lahko vsak čas izvrši popravo pisnih ali računskih pogreškov ali drugih očitnih pomot v sodbi ali njenih izdatkih, oziroma da se taka poprava lahko ukaže tudi na višji stopinji. Toda pri tem se vedno predpostavlja, da je napaka, katero je odpraviti, bila storjena od samega sodišča.¹⁾ Ta nujni predpogoj se v le-tem slučaju ne uresničuje, ker tu ne gre za napako, storjeno od sodišča, nego za napako, od stranke same, namreč tožnika storjeno, s tem, da je v tožbenem spisu toženkino ime označil s »Francesca Udovich«, mesto s »Francesca vedova Udovičič«.

¹⁾ Drugače uči Neumann, komentar z. d. Zivilprozessgesetzen, II. izdaja pri §-u 419, zlasti za slučaj, če je nepravilnost imena razvidna iz podpisa na vročilnici.

V izpodbijanem sklepu obseženi ukaz glede poprave toženikovega imena ni torej v zakonu utemeljen in ga je vsled tega bilo razveljaviti.

Rekurzni stroški gredo na breme rekurentinje, ker niso bili povzročeni po predlogu tožnika, marveč se je razveljavljena odredba ukrenila uradnim potom.¹⁾

Dr. Jos. Wilfan.

g) Pri napravi nove zemljiške knjige napravljene vpisne pomote se morajo popraviti v postopanju po §-u 8 in sled. zakona z dne 25. julija 1871 št. 96 drž. zak.

Na zemljišču vlož. št. 526 kat. obč. Nova Vrhnika je vknjižena temeljem poizvedeb, izvršenih ob napravi nove zemljiške knjige v zmislu zakona z dne 25. marca 1874 št. 12 dež. zak., lastninska pravica za »Filiakirchengemeinde in Oberlaibach«.

Finančna prokuratura za Kranjsko v Lj. trdi, da je ta vpis napačen, ker temelji na očitvidni pomoti, ki se je vrinila pri napravi nove zemljiške knjige. V Avstriji »Filiakirchengemeinden« sploh ni. Ta pojem je zamenjan s pojmom: »podružnice sv. Lenarta in sv. Trojice«, kojih premoženjska uprava je vedno gospogarila z navedenim zemljiščem, v kolikor se ni posegalo v užitne pravice cerkovnikov, ki so imeli užitek tega zemljišča. Kakor kaže zadevni poizvedovalni zapisnik, je pri napravi nove zemljiške knjige premoženjska uprava imenovanih dveh podružnic razpolagala s tem zemljiščem. Zaraditega predlaga finančna prokuratura, da naj okrajno sodišče temeljem poizvedeb, ki se mu zde potrebne, popravi vpis »Filiakirchengemeinde« v »podružnice sv. Lenarta in sv. Trojice«.

Okrajno sodišče na Vrhniki je ugodilo predlogu s sklepom 10. decembra 1911 opr. št. 702/11, ker pravno obstoječe »Filiakirchengemeinde« ni, dočim je izkazano, da je zemljišče last imenovanih podružnic; ker je po zmislu naredbe justičnega ministristva z dne 26. oktobra 1894 št. 40 nar. j. m. pri popravi vrinjenih napak v zemljiški knjigi tisto posestno stanje vpisati, ki bi se moralo pri napravi zemljiške knjige že prvotno vpisati.

¹⁾ Z vprašanjem, kako je s pritožbeno legitimacijo Frančiške Udovičič v stvari contra Frančiška Udovich, se vrhovno sodišče sploh ni bavilo.

Rekurzu oskrbnništva trga Vrhnike, ki si lasti navedeno zemljišče, je deželno kot rekurzno sodišče v Lj. ugodilo ter prvosodni sklep razveljavilo z odločbo 17. februarja 1912 opr. št. R III 36/12, katero je vrhovno sodišče potrdilo z odločbo z dne 8. oktobra 1912 opr. št. R VI 92/12 iz teh-le r a z l o g o v:

Gre za popravo pomote, ki se je vrnila pri napravi nove zemljiške knjige glede vpisa lastninske pravice za zemljišče vlož. št. 526 kat. obč. Nova Vrhnika s tem, da je kot lastnica vpisana »Filiakirchengemeinde Oberlaibach«, dasi take s pravico jurističnih oseb ni.

Pot, ki vodi do poprave napake in ureditve zemljiške knjige, je načrtan s tem, da se mora prirediti oni zemljiškooknjižni stan, ki naj bi bil ustanovljen v slučaju rednega poslovanja pri ureditvi nove zemljiške knjige.

Sedaj je vpoštevati, da je bil napačni zemljiškooknjižni vpis podan že pri načrtu zemljiške knjige. Neizogibna posledica tega dejstva pa je, da neupoštevanje v prvem ediktu določenega prijavnega rokú ni moglo imeti v §-u 6 zakona z dne 25. julija 1871 št. 96 drž. zak. navedenih nasledkov glede zahtevkov drugih, ker nikakor ne gre, da bi imele tretje osebe, ki menijo, da bi mogle ob pravilnem vpisu pravice uveljavljati, slabše stališče, nego ob prvotno brezhibnem vpisu.

Stvar se mora torej tako uravnati in presoditi, kakor če bi bila odredba prvega sodišča zemljiškooknjižni načrt. S tega stališča pa dajejo § 8. in sled. navedenega zakona pravec za postopanje, katero se bo moralo uvesti zaradi prijave krajevne občine Vrhnika, da njej pristojna lastninska pravica. Zato je razveljavljenje prvosodne odredbe v toliko upravičeno, ker je prvo sodišče odredilo vknjižbo svojega sklepa, dasi mora o tem šele obravnavati po zmislu navedenega zakona.

T. L.

h) Zahtevajoči upnik jamči temeljem §-a 259 izvrš. r. tudi za prevoz premičnin k hranitelju.

V pravdi, ki je tekla preje med strankama, je sedanji toženec izposloval po zmislu §-a 379 št. 1 izvrš. r. z a č a s n o o d r e d b o s hrambo premičnin sedanje tožnice, ki zahteva sedaj povračilo škode, povzročene s prevažanjem njenega pohištva v hrambo in sicer na pohištvu kakor v prostorih vile. Tožnica trdi, da je toženec

odgovoren za škodo ne le, ker je predlagal začasno odredbo v večjem obsegu nego je bilo treba, — zadostovalo bi bilo zapečatenje, ampak tudi, ker se ni brigal za to, da bi bil preprečil poškodovanje pri prevažanju.

Okrajno sodišče v R. je zavrnilo tožbeni zahtevek s sodbo z dne 21. maja 1912 opr. št. C II 33/12-6 brez razprave o nadaljnjih trditvah tožnice, da in v kateri smeri je škoda nastopila pri prevozu pohištva, zaraditega, ker se je pohištvo izročilo od sodišča postavljenemu hranitelju povsem zakonitim potom temeljem §-a 259 izvrš. r. Toženca kot tedanjega predlagatelja (zahtevajočega upnika) torej ne zadene nobena krivda na poškodovanju. Le določitev hranitelja gre na nevarnost zahtevajočega upnika in le hranitelj jamči v zmyslu §-a 968 obč. drž. zak., nikjer pa ne določa izvršilni red, da je zahtevajoči upnik odgovoren tudi za prevažanje v svrhu izročitve hranitelju (§ 259 izvr. r.).

Deželno kot prizivno sodišče v Lj. je ugodilo s sklepom z dne 13. julija 1912 vpr. št. Bc III 120/12-4 tožničnemu prizivu, razveljavilo izpodbijano sodbo ter vrnilo stvar prvemu sodišču v ponovno razpravo in razsojo s pridržkom pravomočnosti.

Razlogi.

Ni pritrditi nazoru prvega sodišča, da je zahtevajoči upnik odgovoren le za hrambo, ne pa tudi za izročitev stvari hranitelju. Četudi v besedilu §-a 259 odst. 3. izvrš. r. ni jasno izraženo načelo, da gre celo hranilno postopanje na nevarnost zahtevajočega upnika, vendar to besedilo na drugi strani ne dopušča razlage, da jamči zahtevajoči upnik le za posamezne dele hranilnega postopanja. To zakonito določilo nalaga brezdvomno zahtevajočemu upniku v razmerju proti zavezancu jamstvo za hraniteljevo krivdo, torej za tujo krivdo. Zato pa tudi izročitve hranitelju ni drugače presojati in zahtevajočega upnika zgolj za »culpa in eligendo« po §-u 1315 obč. drž. zak. odgovornega delati, ko mora vendar po točki 88 navodila za izvrševalne organe zahtevajoči upnik vse za prevažanje potrebno ukreniti, torej na svojo odgovornost ravnati. Za tako ločitev odgovornosti nedostaje opore. Pravilen more biti le sklep a majori ad minus. Če jamči zahtevajoči upnik brez omejitve za hranitelja, odgovoren mora biti tudi za dejanja, za katera je sam obvezan. To je tudi v zmyslu zakona, ki je

hotel očitvidno zahtevajočemu upniku naložiti vse posledice, ker se hramba vrši zgolj v njegovem interesu. Iz tega pa sledi, da zadane zahtevajočega upnika tudi odgovornost za izročitev pohištva hranitelju; pravna presoja v prvi sodbi je torej napačna.

O vzrokih škode pa se ni obravnavalo, postopanje je ostalo pomanjkljivo, zato je bilo sodbo razveljaviti (§ 496 t. 3 c. pr. r.).

Vrhovno sodišče je zavrnilo revizijski rekurz z odločbo 15. oktobra 1912 opr. št. R VI 256/12-2 iz teh-le raz-logov:

Pravnemu nazoru prizivnega sodišča je pritrditi, če tudi govori določilo §-a 259 izvrš. r. le o jamstvu zahtevajočega upnika za hranitelja, ki ga postavi sodišče, in mu preko tega odgovornosti izrecno ne nalaga, če tudi torej ta slučaj v zakonu ni izrecno odločen.

S prevzemom v svrhu izročitve hranitelju, so odtegnjene premičnine vplivu in oblasti zavezančevi. S tem mu je odvzeta možnost, jih varovati, in naravno sledi iz tega, da je nadzorstvo glede premičnin prešlo na drugo osebo. Ta more biti le zahtevajoči upnik, v čegar interesu se je od njega povzročena prevoza izvršil in čegar dolžnost je po določbi §-a 88 navodila za izvrševalne organe, da pripravi za prevoz potrebna sredstva.

Ta uvaževanja so utemeljena v naravnih pravnih načelih. K temu pride še, da zakon v enakih slučajih glede jamstva isto določuje, kakor je prizivno sodišče odločilo za jamstvo prevoza premičnin k hranitelju.

Pred vsem pride v poštev že v izpodbijanem sklepu navedena »ratio legis« §-a 259 izvrš. r. Nadalje določa § 970. obč. drž. zak., da jamčijo gostilničarji, brodarji in vozniki za stvari, izročene v hrambo ali kot tovor njim samim ali njihovim uslužbencem. Zakoniti dejanski stan v tej določbi je povsem soroden s predmetnim slučajem, uvažujé, da se tudi tukaj odvzamejo stvari zavezanim in prevzamejo po uslužbencih, najetih od zahtevajočega upnika. Tudi ni prezreti določila trgovinskega zakona glede tovornih opravil (člen 390), ker velja tudi tukaj načelo (člen 395), da jamči voznik za škodo od trenutka, ko je blago prevzel.

Zadosti je torej razlogov, ki vodijo po zmislu §-a 7. obč. drž. zak. do odločitve, da jamči zahtevajoči upnik tudi za prevoz premičnin k hranitelju po določilih hranilne pogodbe. Razveljavljenje prve sodbe je bilo upravičeno.

B. B.

i) Zahtevajočemu upniku pristoja po §-ih 74 in 78 izvrš. r. povračilo rekurznih stroškov tudi proti dolžnikovemu dolžniku (§ 301 izvrš. r.).

Dolžnikovemu dolžniku, ki je podal izjavo v zmislu §-a 301 izvrš. r. o zarubljeni terjatvi, je priznala prva instanca stroške izjave, dasi ni bil zastopan po odvetniku, tako visoke, kakor da bi bil zastopan po odvetniku.

Rekurzno sodišče je rekurzu zahtevajočega upnika proti višini stroškov ugodilo in stroške primerno znižalo, toda stroškov rekurza ni naložilo dolžnikovemu dolžniku iz razlogov:

Izvršilni red za tak slučaj nima posebnega predpisa. Določba §-a 74 izvrš. r. velja le glede stroškov, ki se dajo naložiti zavezancu. Predpisov §-a 78. izvrš. r. in §-ov 41 ter 50 civ. pr. r. pa tudi ni moči uporabiti, ker tu ne gre za nikak spor, niti za stranko, ki je v njem podlegla.

Vrhovno sodišče z odločbo 22. marca 1911, opr. št. R II 238/11 je ugodilo revizij. rekurzu zahtevajočega upnika in izreklo, da je dolžnikov dolžnik dolžan, povrniti zahtevajočemu upniku stroške uspešnega rekurza, kakor tudi revizijskega rekurza.

Razlogi.

Dolžnikov dolžnik je vsled pravic, ki mu pristajajo po §-u 294 odst. 4 in §-u 301 zadnji odst., uvrščen med osebe, pri izvršbi neposredno udeležene, in stoji zaradi tega k zaht. upniku v razmerju, katero je podobno sporu in dopušča uporabo §-a 78 izvrš. r. in §-u 41 nasled. c. pr. reda.

Ker je v tem slučaju dolžnikov dolžnik s svojimi pretiranimi zahtevami na prvi instanci povzročil prisodbo neprimernih stroškov svoje izjave in s tem prisilil zaht. upnika, da je vložil rekurz in sicer z uspehom, potem mora dolžnikov dolžnik po smotru dotičnih zakonitih določil povrniti zaht. upniku tudi stroške rekurza.

Zato je bilo ugoditi revizijskemu rekurzu. Izrek o stroških tretje instance je utemeljen v gorenjih izvajanjih, kakor tudi v §-u 78 izvrš. r. in §-ih 50 ter 41 c. pr. r.

—n.

B. Kazensko pravo.

a) Samo tista zborovanja so po zmislu §-a 5 zak. z dne 15. novembra 1867 št. 135 drž. zak. izvzeta, katera so bila že za časa postanka zakona ljudsko-navadna.

Nadučitelj Ivan M. in poštar Jožef O. sta uprizorila imenom društva N. dne 24. junija 1911 kresno veselico; med petjem in z lampijončki je prišel ves sprevod, odrasli in otroci, na prostor kresa, kjer so bili govori in nazadnje se je vrnil sprevod spet, od koder je prišel. Za red so skrbeli naprošeni reditelji.

Ivan M. in Jožef O. sta bila obtožena prestopka §-ov 3 in 19 zak. z dne 15. novembra 1867, št. 135 drž. zak., toda pri okrajnem in prizivnem sodišču po zmislu §-a 259 t. 3 k. pr. r. o p r o š č e n a.

V r h o v n o s o d i š č e je z odločbo z dne 7. maja 1912 o. št. Kr III 80/12-3 izreklo, da se je z oprostilno razsodbo kršil zakon (§ 33 k. pr. r.) in navedlo za to odločbo naslednje r a z l o g e:

Po §-u 5 zborov. zakona določila tega zakona niso uporabna glede ljudskonavadnih veselici ali pohodov, ako se vrše na izza prejšnjih časov običajni način. Ta pogoja — ljudska navada in običajnost izza prejšnjih časov — sta morala pa obstajati še za časa, ko je stopil zborovalni zakon v veljavo; kajti ker so od tega časa dalje vsa v zakonu ne posebej izvzeta zborovanja, odnosno pohodi podvrženi določilom tega zakona in osobito priglasilni dolžnosti, odnosno dolžnosti, da se zaprosi oblatveno dovoljenje (§-a 2 in 3), je jasno, da bi se mogla po tem času nastajajoča ljudska navada izcimiti le po predpisih zborovalnega zakona. Ako nastane ljudska navada tako, da se obidejo ti predpisi, bila bi nelegalna in bi ne bila deležna zakonite ugodnosti §-a 5 zbor. zak. Čisto nepravilno je torej, ako se sklicujeta sodbi glede uporabe §-a 5 cit. pri predmetni veselici na to, da obstaja navada take kresne veselice na tistem kraju vzdržema že 12 let. Sicer je res, da je prižiganje ognja in prosto zbiranje ljudi okoli kresa v raznih krajih Avstrije že izza davnih dni običajno in da je takim prireditvam, kolikor se ne vrše po sporedu, določenem od slučaja do slučaja in se drže mej dotlejšnje navade, pripisovati, da so ljudskonavadne.

Ako ni dvoma o tem, da je kresovanje v Avstriji l j u d s k o n a v a d n o, onda niti ne pride več v poštev, ali je v kakem kraju navadno, ali ne, ter tudi ni odločilno, ali se vrši ta navada v goto-

vem kraju vedno, ali le časih, ali poredkoma. Toda po §-u 5 cit. ljudska navada veselice ali pohoda za ugodnost, ki je s tem določilom ustanovljena, še ne zadostuje, ako se te veselice ali pohodi ne prirede tudi na tak način, ki je izza prejšnjih časov običajen. Ako torej taka veselica dobi obliko, ki ni niti ljudskonavadna, niti običajna izza prejšnjih časov, ako se krši tisti red, ki sta ga udejevala ljudska navada in običajnost izza prejšnjih časov, onda pogoj za § 5 cit. ni. Inkriminiran slučaj pa je tak slučaj.

Glasom nižjesodnih ugotovitev sta storila obdolženca prve korake za praznovanje kresa na ta način, da sta k nameravani prireditvi povabila le pripadnike svoje stranke in to s pismenimi vabili, ki so se dostavila na dom. S tem je bilo ljudskonavadno praznovanje kresa izpremenjeno v strankarsko veselico, ki je dobila značaj docela nasprotujoč bistvu in običajnosti veselice, h kateri se snide ljudstvo prosto, brez posebne prireditve, brez poziva, kamoli s pismenimi vabili. Ako se nadalje upošteva, da so se te prireditve udeležili šolski otroci z lampijončki, onda ni dvoma, da to kresovanje ni bilo takšno, kakor izza davnih dni običajna ljudska navada praznovanje kresa. S tem pa je odpal bistveni pogoj §-a 5 zborov. zak. in je nastala obtožencem dolžnost, da si pridobe za tako prireditve dovoljenje političnega oblastva. Ker pa tega nista storila, bilo bi ju ob pravilni uporabi zakona po §-ih 3, 19 zborov. zak. obsoditi.

Dr. M. D.

b) Je li civilni kazenski sodnik pri oceni dokazov vezan na razsodbo vojaškega kazenskega sodnika, zadevajočo koneksni kazenski slučaj?

Pred nekaj leti se je vršil pri celjskih sodiščih sledeči kazenski proces, ki utegne v kazenskopravnem oziru gotovo marsikoga zanimati. F. S. je bil hlapec v službi neke pivovarne in je razvažal cele vozove piva, ki mu ga je dala pivovarna, da ga razpeča za njo med oddaljenimi gostilničarji ali za gotov denar, ali pa na kredit proti potrdilu v odjemalni knjižici, ki jo je imel hlapec v to svrhu pri sebi. Hlapec je dobival provizije. — Med odjemalci je dobival pivo na kredit tudi gostilničar Ž. in je vsakokrat dotičnemu hlapcu, prejemši pivo, potrdil v knjižici število sodčkov ali steklenic.

Čez dalje časa, ko je bil hlapec F. S. odšel k vojakom v Pulj, je tožila pivovarna gostilničarja Ž. na plačilo kreditiranega piva v znesku 50 K. Gostilničar Ž. se je vpiral, ugovarjajoč, da ni prejel toliko piva in da potrdila v odjemalni knjižici niso pristna. F. S. kot priča — takrat je bil pri vojakih — v Pulju zališan, je potrdil, da je Ž. res vtoženo množino piva dobil in da so vsa potrdila v knjižici pristna, nakar se je tožbi ugodilo.

Kasneje so prišli gostilničarju Ž. v roke važni dokazi, da je F. S. podpise v odjemalni knjižici sam ponarejeval. Na njegovo ovadbo pri državnem pravdništvu se je proti F. S. uvedla kazenska preiskava radi goljufije po § 461 k. z.

Preiskava pri civilnem kazenskem sodišču je brezdvomno dognala, da je F. S. v resnici sam ponarejal podpise, in državni pravduik je radi malega zneska predlagal kaznovanje obtoženca F. S. pri okrajnem sodišču. Sodnik je pri razpravi zavzel stališče: ali 1.) podpisi niso pristni, potem je prejšnje pričevanje obtoženca, da so pristni, krivo, in je F. S. zakrivil hudodelstvo po §-u 199 a k. z. ali 2.) pa je pričevanje pravo, potem o nepristnosti in goljufiji ne more biti govora. Prekinil je torej postopanje pri okrajnem sodišču ter odstopil spise v o j a š k e m u sodišču v postopanje proti F. S.

Vojaško sodišče pa je postopanje proti F. S. radi krivega pričevanja ustavilo z motivacijo, da ni dokazov, in spise zopet odstopilo pristojnemu civilnemu kazenskemu sodniku.

Pri glavni razpravi je nato kazenski sodnik obtoženca F. S. oprostil iz razlogov, da je njegova izpoved, kjer potrjuje pristnost podpisov, neopovržena, in se treba na to ozirati. O goljufiji s ponarejevanjem podpisov ne more biti govora.

Vzklicu državnega pravdnika proti tej sodbi je druga stopnja ugodila in obsodila obtoženca F. S. s sodbo z dne 7. decembra 1909 na tri tedne strogega zopora, in sicer radi prestopka po §-u 461 k. z., storjenega s tem, »da je kot voznik piva v odjemalni knjižici s ponarejevanjem podpisov Ž. potrdil, da je istemu oddal toliko... piva, dočim v istini ni oddal, je torej z zvitim dejanjem i. t. d. v zmoto pripravil.« —

Tukaj imamo v civilnem kazenskem in vojaškem kazenskem postopanju dva nasprotujoča si rezultata. Na eni strani smatra eno sodišče podpise za ponarejene, na drugi strani pa drugo sodišče na

podlagi istih dokazov, da so podpisi pristni, ne smatra krivega pričevanja. Vzklicno sodišče je v tem oziru sodbo utemeljevalo na stopno:

»Z naziranjem prvega sodnika se sodni dvor ne strinja. Prvič, s sklepom samim, da se postopanje ustvari, še ni dognano, da je obtoženec nedolžen, drugič pa se je postopanje vojaškega sodišča le radi tega ustavilo, ker se je smatralo, da istemu sodišču na razpolago dani dokazi niso zadostni, da bi se obtoženca krivim spoznalo. Pa tudi sodba vojaškega sodišča ne bi vezala civilnega kazenskega sodnika v presoji dejanskih okoliščin. Sodnik mora neodvisno od dokaznih ugotovitev drugih sodišč v drugih, če tudi koneksnih slučajih sam pretehtovati dokaze, ki so se doprinesli v tem postopanju ter izreči o istih svoje prepričanje. Pred vsem je bilo torej treba neodvisno od sklepa vojaškega sodišča, da se postopanje ustavi, preiskovati, če se zamore dejanje izpodbijane sodbe, katerega je obdolžen obtoženec v tej kazenski zadevi, smatrati dokazanim ali ne?«

Važno se mi vidi naglašanje, da bi tudi sodba vojaškega sodišča ne vezala civilnega kazenskega sodnika. Razmerje in delokrog vojaškega kazenskega sodišča napram civilnemu določa zakon z dne 20. maja 1869 d. z. št. 35. V točkah 1—4 odkazuje ta zakon osebe, čas in kaznjiva dejanja, na katere se razteza vojaška podsodnost. V točki 5 pa ustanavlja, kaj se zgodi, ako konkurirajo kaznjiva dejanja, predno pride kdo pod vojaško podsodnost, in potem, ko pride. Za ta slučaj je prevideno v navedeni točki, da se vrši najprej preiskava pred vojaškim sodiščem, potem pa radi onega pred civilnim, in to tedaj, ako za dejanja, spadajoča k civilni podsodnosti, ni zagrožena smrtna ali dosmrtna kazen, za dejanje pa, ki spada k vojaški podsodnosti, pa kaka milejša kazen. Ako pa je potemtakem kdo spoznan krivim pred vojaškim in civilnim sodnikom, se mora ono sodišče, ki pozneje sodi, ozirati na prejšnjo sodbo. Tako se torej formalno določa kompetenca vojaškega sodišča.

V meritornem oziru pa medsebojno ni vezano niti vojaško, niti civilno sodišče na sodbe drugega sodišča, in le pri odmeri kazni se mora ozirati na izrečeno kazen radi konkurentnega dejanja. Civilni kazenski sodnik mora z ozirom na točko 3 in 258 k. pr. r. popolnoma neodvisno in samostojno njemu na razpolago dane dokaze

oceniti; a ne na druge ozirati se. Radi tega je tudi zgoraj navedeni sodbi vzklicnega sodišča popolnoma pritrlditi. Zanimivo pa je, kako lahko nastanejo kolizije pri izvajanju principa proste ocene dokazov in svobodnega prepričanja.

Dr. A. Rakun.

Razpis pravosodnega ministrstva z dne 17. avgusta 1912.

Odsek sodnikov v klubu čeških državnih uradnikov, ki šteje 800 čeških sodnikov, posvetoval se je o razpisu pravosodnega ministrstva z dne 17. avgusta 1912 št. 3320/12 in je sklenil enoglasno nastopno izjavo:¹⁾

Naša pravila nam ne dovoljujejo, da se dotikamo političnega pomena tega čina naše justične uprave, dovoljujejo nam pa, da izjavljamo, da označeni razpis ne odgovarja veljavnim zakonom in naredbam. Našli smo, da je naša, v osnovnih državnih zakonih zajamčena sodniška neodvisnost v nevarnosti in da ta razpis tangira po istih državnih osnovnih zakonih državljanom zajamčene pravice.

O tem smo se prepričali, uvažuje nastopno:

Pač je res, da pristojna po §-u 25. sod. org. zak. predstojniku okrajnega sodišča izvrševanje pred to sodišče spodajočega **pravosodja**. To pa ne pristojna izključno sodnemu predstojniku in tudi ni v njegovi moči, da bi to svoje pravo sodje prenesel na drugega, poljubno po njem določenega sodnika. Nasprotno — temeljem zakona (§ 5. jur. norme in § 19. posl. r.) izvršuje sodno oblastvo pri okrajnih sodiščih eden ali več posamnih sodnikov, čemur so smatrati sodni predstojnik in razun njega pri istem sodišču nastavljeni sodniki, katerim se je od pravosodnega ministra ta pravica s tem podelila, da se jih je za posamne sodnike v ožjem pomenu besede imenovalo. Slednji so torej v tem pogledu sodnim predstojnikom popolnoma neomejeno, samostojno in enako dodeljeni in so kakor sodni predstojniki »sodniki« v zmislu državnega osnovnega zakona. (§ 2. sod. org. zak.) Z ozirom na to so ti posamni sodniki v ožjem pomenu besede izvrševaje sodno oblastvo, samostojni in neodvisni (člen VI.,

¹⁾ Podobno izjavo je sklenil tudi spolek českých advokatu v markrabství moravském.

odst. 1. drž. osn. zak. o sodni oblasti), in je popolnoma izključeno, katerokoli si bodi, bodisi direktno, bodisi indirektno vplivanje na njih odločbe, osobito njih poučevanje po predstojniku okrajnega sodišča.

Veljavni, pravilno razglašeni predpisi poznajo kot edino sredstvo enotne judikature skupna posvetovanja prizadetih sodnikov (§ 2. posl. reda), ki pa ne sme biti nikdar naravnost poduk ali navočilo, kako naj se ta ali ona zadeva reši. To je edina pravica sodnih predstojnikov, ki jim pristoja na podlagi §-a 25. sod. org. zakona glede službenega nadziranja.

Res je tudi, da ima po §-u 26. sod. org. zakona sodni predstojnik pravico, določati razdelitev opravil med posamne sodnike v širšem pomenu te besede (§ 5. jur. norme), torej razdelitev opravil med se in med posamne sodnike dotičnega okrajnega sodišča.

Zakon (§ 26 sod. org. zak.) omenuje razdelitev opravil po gotovih načelih, katera naj bi ustanovil pravosodni minister. Ta načela določuje (sodni) poslovni red.

Poslovni red pa pozna samo razdelitev opravil v naprej za vse slučaje in sicer ali za celo prihodnje leto ali iz gotovih razlogov (premembe v stanju [status] sodnikov, razbremenjevanje z delom preobloženih sodnih uradnikov ali sicer važni razlogi) za ostanek tekočega leta, **toda brez učinkovanja nazaj**. Podlaga razdelitve opravil mora biti samo vrsta zadeve (§ 18. posl. reda in naredba pravosodnega ministrstva z dne 18. julija 1900 šte. 11.948, slednja glede pravnih pred izvršilnim komisarjem).

Radi tega izključujejo zakon in doslej veljavne naredbe individualno čodeljevanje posameznih, na novo izteklih zadev po sodnem predstojniku, kakor to nasvetuje ministerijalni razpis z dne 17. avgusta 1912 šte. 3320/12 sodnim predstojnikom, in to še samo onim v pokrajinah praškega nadsodišča.

S tem, da se v naprej za gotov čas določi sodni opravilnik, zadobi vsak posamni sodnik pravico do tega, da rešuje vsako novo zadevo, ki spada po sodnem opravilniku pod njegovo sodno oblast (§ 14., odst. 2 in § 18. posl. reda) in postane ta posamni sodnik vsled v §-u 18. posl. reda zaukazane najobsežnejše publikacije »**redni sodnik**« posameznega državljana, kateremu se ta državljan po §-u 1., zakona z dne 27. oktobra 1862, šte. 87 drž. zak. ne sme odtegniti.

Le izjemoma in samo iz razlogov, katere navajata §§ 19. in 20. jur. norme in sicer šele po postopanju, predpisanem v §-u 21. jur. norme, se sme določene zadeve odvzeti sodni oblasti pristojnega sodnika.

Slednjič pa krši označeni, vrhu tega zgolj za pokrajine praškega nadsodišča objavljeni razpis doslej veljavni predpis §-a 20. posl. reda, glasom katerega sme sodni predstojnik od slučaja do slučaja, ne oziraje se na razdelitev opravil, dodeljevati posamezne pravne slučaje drugemu sodniku, ki je upravičen v enakih pravnih slučajih odločevati, edinole iz jezikovnih ozirov, če je namreč to potrebno radi jezika, katerega rabi ta stranka v svojem zaprosilu, ali pa udeleženi stranki sploh.

Kajti, če bi v pokrajinah istega nadsodišča ne bilo mogoče vlagati v zmislu tega razpisa vlog v drugem, v deželi navadnem jeziku, bil bi tudi predpis §-a 20. posl. reda brezpredmeten.

Iz tu navedenih razlogov ne moremo zatajiti našega prepričanja, da se razpis pravosodnega ministrstva z dne 17. avgusta 1912, števil. 3320/12, tiče najglobljih temeljev sodnikove samostojnosti in neodvisnosti.

Predstoječe citirani razpis ima to - le vsebino:

Pravosodni minister je rešil v svojem razpisu, naslovljenem na predsedništvo c. kr. višjega sodišča v Pragi z dne 17. avgusta t. l. ad Präs. 2190/12 poročilo o nadzorovalni pritožbi in o odločbi okrožnega predsednika nastopno:

Vzel sem na znanje poročilo Vaše ekscelence o pritožbi zoper okrajno sodišče v W. radi nasprotujoče si prakse v izvrševanju jezikovnih predpisov v sodnem spornem postopanju.

Soglašam z nazorom Vaše ekscelence, da je bilo izključeno, da bi bil sodni predstojnik v tem slučaju z ukazom vmes posegel, ker gre za vprašanje pravosodstva. Isto velja tudi o višjih nadzorovalnih oblastih, vsled česar tudi pravosodno ministrstvo odklanja tako poseganje v pravosodstvo.

Dasi smatram za izključeno, da bi pravosodne upravne oblasti v takih slučajih z ukazi posegale vmes, mislim vendar, da se bodo našla pota in sredstva, da se po možnosti omogočujejo nasprotujoče si odločbe enega in istega sodišča.

Po §-u 25. poslov. reda pristojna predstojniku sodišča izvrševanje okrajnemu sodišču pristojnega pravosodstva in razven tega

tudi splošna službena nadzorovalna oblast. Po §-u 26. poslovnega reda pristojna mu tudi razdelitev opravil med posamne sodnike in pomožne sodnike.

Na podlagi te določbe je sodnemu predstojniku mogoče, ne samo, da vpliva (einwirken) s podukom na posamne sodnike, marveč tudi, da doseže in podpira potom razdelitve opravil, in s tem, da si odločitev v posameznih pravnih zadevah pridrži, enakomernost pravosodstva pri sodišču.

Enako zamore preprečiti tudi predsednik nadrejenega sodnega dvora prve stopnje in predsednik višjega deželnega sodišča potom poduka in primerne razdelitve opravil, da nastajajo nasprotujoče si določbe.

Ker odločba okrožnega sodišča ne sega preko teh mej in ne zadeva neodvisnosti in samostojnosti posamnih sodnikov, nimam povoda, da bi kaj karal.

Na podlagi teh uvaževanj bi bilo priporočati, da se okrajni predstojniki in predsedstva sodnih dvorov prve stopnje opomnijo na navedene, po zakonu nudene pripomočke, da se doseže enotno pravosodstvo ne samo pri vprašanih pravnega postopanja, marveč tudi pri vprašanih materialnega prava.

Povod temu razpisu je bil, da je sodnik Anton Peplar v W. (hebski okraj) izdal češko plačilno povelje o opominjevalni tožbi, spisani v češkem jeziku in naperjeno od neke češke praške firme proti nekemu češkemu finančnemu pazniku radi zneska štirih kron. Tudi dostavnice so bile v češkem jeziku izpolnjene.

To postopanje je grajal okrajni zastop v W.¹⁾ v neki resoluciji, ki se je vposlala pravosodnemu ministrstvu. Rešuje to resolucijo, je izšel že večkrat citirani ministerialni razpis.

Temu razpisu sta sledila dosedaj dva oficijozna komentarja. Slednji se glasi:

»Kakor smo izvedeli, je pravosodno ministrstvo z dne 27. septembra t. l. izdalo na praško nadsodišče razpis, v katerem ustanavlja pravosodno ministrstvo, da znani razpis z dne 27. avgusta t. l. nikakor ne namerava vplivati v gotovi smeri na sodne odločbe, osobito ne dajati navodil pri razsoji jezikovnih vprašanj. Iz besedila samega je razvidno, da polaga razpis samoobsebi umevno edinole

¹⁾ Glej tozadevno tudi odgovor pravosodnega ministra na interpelacijo v poslanski zbornici z dne 30. oktobra t. l.

važnost na enotnost pravosodstva pri istem sodišču, ne pa na to, da se ta enotnost doseže v zmislu ene ali v zmislu druge razlage. V razpisu ne gre za to, kako naj se odloča, marveč za to, da se enako odloča. Justična uprava za vsebino sodnih odločb ni odgovorna, tudi nima ne pravice in ne interesa na tem, da bi vplivala v gotovi smeri na pravosodstvo; ima pa pravico in dolžnost, da nadzoruje redno izvrševanje poslov in da vpliva na to, — v kolikor ji je to brez kršenja sodnikove samostojnosti in neodvisnosti potom službenega nadziranja mogoče — da se vsaj pri istem sodišču v eni stvari ne spozna za pravo, kar se v drugi popolnoma enaki stvari kot pravici nasprotujoče spozna.

Poslednji — tretji — oficielni komentar je bil podan v poslanski zbornici z dne 30. oktobra t. l. na tozadevno interpelacijo kluba čeških državnozborskih poslancev.

Odgovor ministrskega predsednika ne spada v okvir tega članka, ker zadeva politično stran razpisa; isto velja v večji ali manjši meri o debati, ki se je vršila o tem odgovora na interpelacijo; strogo stvarno je govoril le češki poslanec dr. Körner.

Pravosodni minister je pa svoje stališče branil nastopno:

»Pri enem in istem severočeškem sodišču je neka češka tvrdka vložila češko opominjevalno tožbo. Tožba se je zavrnila, češ da ni sestavljena v sodno navadnem jeziku. Nekako pol leta pozneje je ista firma vložila novo opominjevalno tožbo pri istem sodišču v češkem jeziku. To tožbo je rešil neki češki sodnik, kateremu je bil vsled smrti voditelja oddelka prenešen del opravil do novega nameščenja. Druga tožba se je sprejela in izdalo se je plačilno povelje v češkem jeziku.

Nekaj dni potem je tvrdka popreje zavrnjeno opominjevalno tožbo zopet vložila s predlogom, da se sedaj sprejme in reši. Zaeno je tvrdka naprosila sodnega predstojnika za slučaj, da posamni sodnik tožbo znova zavrne, da izda jezikovno odločbo. Te nasprotujoče si sodne odločbe v gotovo važnem jezikovnem vprašanju pri enem in istem okrajnem sodišču so dale povod neki zvezi, ki je poklicana varovati interese češkega naroda, da je poudarjala v svoji pravosodnemu ministru odstopljeni nadzorovalni pritožbi potrebo, da se taki odnošaji odpravijo. Pristojno okrajno sodišče je, pozvano, da poroča, iz lastnega nagiba, da prepreči nasprotujoče si določbe v jezikovnem vprašanju, odredilo, da se pravnne zadeve izpraznje-

nega oddelka razdele med druge pravnne oddelke. Opraviti sem torej imel z nadzorovalno pritožbo in ravnokar navedeno nadzorovalno odredbo, s katerim pečati se je bila moja samo ob sebi umljiva dolžnost.

Tej dolžnosti sem ugodil z razpisom z dne 17. avgusta 1912. S tem gotovo nisem posegel v samostojnost in neodvisnost sodnikov in tega tudi nisem nameraval, marveč sem v soglasju z vsemi justičnimi upravnimi oblastvi zavrnil pritožbeno zahtevo, da je potrebno poseči vmes in sicer v tem smislu, v katerem je nadomestujoči sodnik v nasprotju z vso dosedanjo pravno navado zadnjo vlogo rešil. Vsled teh uvaževanj sem se odločil, da sem v razpisu izrekel, da se nadzorovalna odredba okrožnosodnega predsedništva drži mej postavnih predpisov in da je vsled tega po mojem mnenju ni karati. Radi istih uvaževanj sem se pa tudi odločil, da sem v razpisu sklepoma povsem splošno, nanašaje se na dejanski povod, opozoril na one zakonite določbe, ki govore o dosegu enotnega pravosodstva in da sem predsedništvu nadsodišča priporočil, da opomni sodne dvore in okrajna sodišča na te predpise. V zadevnem razpisu ne gre za to, kako naj se sodi, marveč za to, da se enakomerno sodi.

Če opozarjam na te tako važne cilje in na dopustna sredstva, ki so v njih doseglo na razpolago, storil sem s tem samo svojo dolžnost, nisem pa posegel v neodvisnost in samostojnost pravosodstva, katero ščititi smatram za eno svojih najvažnejših nalog, kot nalogo, katero sem že opetovano izpolnjevati imel priliko.«

Kolikor je nam znano, dosedaj zveza avstrijskih sodnikov v tej zadevi še ni zavzela nobenega stališča — kljub to z a d e v n e m u p o z i v u v članku »Der Erlass des Justizministers vom 17. Avgusta und die richterliche Unabhängigkeit« v šte. 37. »Juristische Blätter« z dne 15. septembra 1912. Zadnji odstavek tega stvarnega in zanimivega članka bodi tu citiran:

In ta razpis ni, kolikor vidimo, našel nobenega drugega ugovora, kakor s strani prizadete narodnosti in s strani socijalno-demokratskega časopisja. Slednje se tudi dotika najtehtnejših točk tega razpisa; nek vpliven politik (žal tudi jurist) je pa razpis celo meritorno odobral! Take zmede provzročča politika: vsakomur bi moralo biti vendar jasno, da gre tu za bolj resne in važne stvari, kakor za to, ali naj se pri sodišču v Hebu dobi nemške, in pri sodišču v Pisku češke rešitve. **Pričakujemo od zveze sodnikov, da stori**

svojo dolžnost. Če je razlaga, ki se hoče dati organizacijskemu zakonu, nepravilna, se mora razpis v celoti preklicati, da se ne ustvari nevaren prejudic; če je pravilna, se mora zakon takoj spremeniti. Vprašanje je na dnevnem redu in rešiti se mora v zmislu sodnikove neodvisnosti.

Temu članku je sledil v št. 40 iste revije nad vse temeljit, stvaren in globoko zamišljen članek znanega češkega učenjaka prof. Václava Hore. Žal, nam nedostaje prostora, da bi priobčili njegovo vsebino; kdor se intenzivneje zanima za to vprašanje, tega članka ne more in ne sme spregledati. Hora ne polemizira samo z razpisom, marveč tudi z oficijoznimi, oziroma oficijalnimi komentarji, katere zgoraj navajamo. Svojo kritiko kristalizuje Hora v trditvi, da je osnovna napaka razpisa ta, da se oprijemlje enega samega odstavka v zakonu ter ga interpretira, ne oziraje se na zvezo, katero ima z drugimi postavnimi določili — kar nasprotuje principijalnemu pravilom o interpretaciji.

Ta članek je izval v št. 42. »Juristische Blätter« jako bojevit, malo stvaren, zato pa močno politično barvan odgovor od strani odvetnika dr. Hollersteina. Uredništvo samo pripominja, da pisatelj članka v št. 37 in spremenil svojega naziranja.

Nepolitičen članek z ostro kritiko ministerialnega razpisa pri naša »Das Barreau« v št. 10 z dne 1. oktobra 1912 iz peresa dr. E. Friedmana.

Da se je z navedenim razpisom obširno bavila češka znanstvena publicistika, je pač samo ob sebi umljivo (glej osobito »Právník« stran 757.).

Razne vesti.

V Ljubljani, dne 15. novembra 1912.

† Štefan Lapajne.

Dne 9. pr. m. popoldne je umrl v Ljubljani okr. glavar v pok. gospod Štefan Lapajne, ki je bil zadnja leta velika opora društvu „Pravniku“ in njegovemu glasilu ter si je vzlasti radi tega zaslužil časten spomin med nami. Društveni blagajničar, je do zadnjega dne skoraj opravljal ta svoj posel, dasi že težko bolan in brez upa, da kedaj okreva. Vsled zavratale bolezni v grlu so mu že poleti vidno pešale moči, in smrt ga je hitro rešila velikih muk. V

častnem spremstvu so njegovo krsto, na katero je bil položen tudi venec društva „Pravnika“, v petek dne 11. pr. m. popoldne prepeljali na pokopališče pri Sv. Križu.

Gosp. Štefan Lapajne je bil rojen l. 1856. v Idriji, sin ugledne rodbine. Gimnazijo je študiral v Ljubljani, a maturiral je l. 1874. v Gorici. Potem se je posvetil pravc slovni študijam, katere je na Dunaju dovršil. V prvo prakso je stopil pri odvetniku g. dr. Sernecu v Celju, kmalu pa prestopil v politično službo v Ljubljani. Mislilo se je tedaj, ko je bil stopil na čelo deželne vlade baron Winkler, da so prišli boljši časi za politične uradnike slovenske narodnosti. Tudi tedanja glasovita afera z okr. glavarjem v Litiji, vit. Vesteneckom, v kateri je mladi, živahni Lapajne imel svojo vlogo, je bila nekaj dober „omen“. Kasneje se je Lapajne gotovo večkrat pokesal, da si je izbral stan, za katerega je bil preveč prostodušen. Pri mnogih glavarstvih se je trudil v službi, bil priljubljen pri ljudstvu, a višji krogi so ga prezirali. Pozno, ko so se vendarle morali prepričati o njegovi delavnosti in vestnosti, je bil imenovan l. 1905. za okr. glavarja v Postojni. Tukaj se je osobito trudil za postojnsko jamo, o kateri je napisal premnogo zanimivih člankov.

L. 1907. je g. glavar Lapajne stopil v pokoj in se naselil s svojo rodbino v Ljubljani, kjer je postal na razpolago za vsako narodno in strokovno delo. Pri „Slovenskem Pravniku“, kateremu je bil že poprej poslal nekaj prispevkov iz svoje prakse, je začel vztrajno sodelovati. Sistematično je zanj priredil „politične normalije“ in pa „važne odločbe upravnega sodišča od l. 1876. do 1906“, ki so izhajale redno v letnikih 1908 do 1910 in pravnikom jako ugajale. L. 1909 je pokojnik bil izvoljen v odbor društva „Pravnika“ in ostal v njem delaven in vnet do svoje smrti. Prva tri leta je bil knjižničar in mnogo časa žrtvoval za ureditev in popolnitev društvene knjižnice, kateri je sestavil tudi prvi tiskani katalog. Zadnje leto pa je prevzel blagajništvo in se mu posvetil z vso marljivostjo. Poleg tega je po naročilu odbora sestavil l. 1910 VII. zvezek društvene zbirke zakonov z državnimi osnovnimi zakoni. Po naročilu knjigo-tržnice Kleinmayr & Bamberg pa je v istem letu priredil I. in II. zvezek ročne izdaje zakonov in ukazov za vojvodino Kranjsko, ki obsegata občinski red in občinski volilni red za Ljubljano, oz. Kranjsko. Sestavil je tudi „naslovno knjigo“ za mesto Ljubljano, ki je letos izšla kot I. letnik Bambergovega podjetja.

Pokojni Lapajne je bil nadarjen mož in uren delavec, vesele čudi pa tudi dobrega srca. Imel je velik dar zgovornosti in mladeniško navdušenje za narodov napredek si je ohranil do zadnjega. Zanimivo je bilo njegovo pripovedovanje, kako je kot uradnik svoje lastno prepričanje spravljal v sklad s tajnimi ukazi svojih višjih. Lansko leto je bil izvoljen v občinski svet ljubljanski, a do pravega dela ni mogel več priti. Bodi mu lahka zemlja in časten spomin!

— († Peter pl. Radics.) Dne 24. pr. m. je umrl v Ljubljani nestor kranjskih zgodovinarjev g. ces. svetnik Peter pl. Radics, ki je dosegel visoko starost 77 let. Rojen v Postojni, je dovršivši vseučiliške študije, bil nekaj časa suplent v Ljubljani, potem pa se je posvetil pisateljevanju. Njegovo polje, na katerem je deloval nad pol stoletja, je bila domača, kranjska zgodovina. Tu je nabiral gradivo, katero je potem priobčeval v raznih nemških in slovenskih listih ter zbornikih. Na ta način je prišla v svet marsikatera stara slovenska

listina, važna po vsebini in po jeziku. Tudi v prejšnjih letnikih „Slovenskega Pravnika“ se nahaja marsikateri prispevek iz Radicsevega peresa; to so uradni razglasi, prisege itd. v slov. jeziku iz 17. in začetka 18. stoletja. V letniku 1895. je pl. Radics priobčil daljšo historično razpravo o slovenskih vseučiliških predavanjih v Ljubljani in v Gradcu. Posebno delo njegovo je obsežna monografija „Johann Weikhard Freiherr von Valvasor“, ki je izšla l. 1910. Pl. Radics, ki je kot starček dobil naslov ces. svetnika, je iskreno ljubil svojo kranjsko domovino in v domači zgodovinski znanosti pridobil si odlično mesto in hvaležen spomin.

— (Osebnosti.) Imenovani so: za višjega deželnosodnega svetnika v Gradcu dež. sodni svetnik dr. Makso Goriup v Gradcu; za deželnosodne svetnike: deželnosodni svetnik in okrajnega sodišča predstojnik dr. Fran Zangger v Rogatcu za Celovec, okrajni sodnik deželnega sodišča v Trstu dr. Jakob Babuder in okrajni sodnik in sodni predstojnik Fran Mavar v Buzetu, oba za Rovinj; za deželnošodnega svetnika in predstojnika okr. sodišča: okrajni sodnik in predstojnik Karol pl. Gresič v Červinjanu za ta okraj; za svetniškega tajnika vrhovnega sodišča: sodnik dr. Ivan Polec v Radovljici; za okrajne sodnike in sodne predstojnike: sodnika dr. Jožef Oswatisch v Mariboru za Rogatec, dr. Gvidon Bouvier v Velikovcu za Št. Pavel; za sodnike avskultantje: Fran Vuga za Podgrad, Hugo Karaman za Pulo, dr. Fran Fürstbauer za Velikovec, Gottfried Jaklitsch za Šoštanj, Ivan Kralj za okrožje višjega deželnega sodišča; za avskultante za okrožje višjega deželnega sodišča v Gradcu: pravni praktikant: Jakob Mikolič, za okrožje višjega deželnega sodišča v Trstu pravna praktikanta dr. Ant. Gnezda in Fran Šemrov; za strokovnjaškega sodnika-lajika izmed rudarskih izvedencev v okrožju višjega deželnega sodišča v Gradcu: obratni vodja trboveljske premogokopne družbe v Zagorju inženir Alojzij Kolka za Ljubljano; za notarja: notarski kandidat Vladimir Senčar za Buzet. Premeščen je sodnik Friderik Koršič iz Podgrada v Gorico. Podeljen je: dvornemu svetniku vrhovnega sodišča Karolu Dejaku o priliki upokojitve vitežki križec Leopoldovega reda; prvemu državnemu pravdniku dr. Emanuelu Bayer v Celju red železne krone tretje vrste; deželnosodnemu svetniku in predstojniku okrajnega sodišča v Kamniku dr. Ivanu Kladva naslov in značaj višjega dež. sodnega svetnika; sodniku okrožja dr. Antonu Stuhec pa mesto sodnika v Ptuj. Upokojena sta na prošnjo: deželnosodni svetnik in sodni predstojnik Alojzij Kessler v Velikih Laščah trajno, sodnik dr. Ambrož Petrowitsch v Ptuj začasno. V stalno komisijo za izvrševanje kazni v sodnih ječah deželnega in okrajnega sodišča v Ljubljani so imenovani: za zaupnika dosedanji namestnik okrajni sodnik v p. Ferdinand Staré, za namestnika davčni oskrbnik v p. Ivan Knez in deželnosodni svetnik v p. Fran Kobler, vsi za Ljubljano.

— (Sestanek štajerskih odvetnikov in notarjev v Mariboru.) V smislu sklepa občnega zbora Zveze slovenskih odvetnikov v Ljubljani, je predsedstvo Zveze slovenskih odvetnikov na željo štajerskih kolegov sklicalo sestanek vseh slovenskih odvetnikov, notarjev in kandidatov s Štajerske in

Koroške, ki se je vršil v nedeljo, dne 20. oktobra v mariborskem 'Narodnem domu'. Sestanka se je udeležilo odposlanstvo predsedstva ter izvanredno lepo število štajerskih odvetnikov, notarjev in kandidatov iz Gradca, Maribora, Celja, Ptuja in vseh večjih sodnih krajev Štajerske. Namen sestanka je bil predvsem zbrati ves podroben statističen material o jezikovnih krivicah justične in politične uprave na Štajerkem, sestaviti in formulirati zahteve in težnje posameznih sodnih okrožij, ter slednjič domeniti enotno postopanje vseh slovenskih odvetnikov in notarjev na Štajerskem in Koroškem. Sestanek je imel izdaten uspeh. Referenti vseh sodnih okrožij so podali v svojih zanimivih in podrobnih referatih verno sliko žalostnega stanja naše jezikovne ravnopravnosti.

V debati, katere se je udeležila večina navzočih, se je pretresalo vprašanje bodoče taktike, predvsem solidarnega postopanja slovenskega odvetništva in se končno po resumenju referentov sprejela sledeča resolucija in predlogi:

1. Na posvetovanju dne 20. oktobra 1912 v Mariboru zbrani slovenski odvetniki, notarji in odvetniški ter notarski kandidatje iz Štajerske in Koroške izjavljajo, da stoje glede jezikovne ravnopravnosti pri sodnih in političnih uradih na Štajerskem in Koroškem na stališču resolucij, sprejetih na odvetniškem shodu v Ljubljani, dne 25. oktobra 1903 ter obžalujejo, da naše oblasti nele, da niso ustregle upravičenim zahtevam do popolne ravnopravnosti, marveč celo dopustile, da so se jezikovne razmere v uradovanju poslabšale na kvar dobre justice in uprave.

2. Sestanek pooblašča dva odvetnika iz Štajerske, ki sestavita podrobno pritožbo glede vseh jezikovnih krivic v prizadetih deželah. To pritožbo podpišejo vsi slovenski odvetniki in notarji iz Štajerske in Koroške.

3. Pritožba naj se predloži predsedstvu c. kr. nadsodišča v Gradcu in c. kr. pravosodnemu ministrstvu s posebno deputacijo. Vodstvu zveze slovenskih odvetnikov se naroča, da sestavi to deputacijo, v kateri naj bo zastopano slovensko odvetništvo s Koroške in Štajerske, Zveza slovenskih odvetnikov pod vodstvom dveh zastopnikov slovenske parlamentarne delegacije.

Slovenski poslanci v koroškem in štajerskem deželnem zboru in državnem zboru na Dunaju se nujno naprosijo, da vočigled velikemu nazadovanju v ravnopravnem jezikovnem uradovanju na Koroškem in Štajerskem kar najbolj intenzivno podpirajo vse težnje, katere bode obrazložila spomenica.

4. Pritožba se izroči nadalje predstojništvu vseh sodišč na Štajerskem in Koroškem s podpisi vseh odvetnikov in notarjev dotičnega okraja.

Sestanek je nato izvolil dva kolega iz Štajerske za redigiranje te spomenice in določil obvezno enotno postopanje za vse slovenske odvetnike in notarje. Ob pol 1. popoldne je zaključil predsednik dr. Triller posvetovanje s pozivom, da vsi udeleženci natančno izpolnujejo dogovorjeno akcijo in se zahvali vsem referentom in predlagateljem za njihova temeljita poročila in predloge.

— (Cesarska komisija za pospešitev upravne reforme) je sklicala enketo, da poizve želje in pritožbe občinstva glede na notranjo in finančno upravo. Posebni odsek komisije je v ta namen sestavil vprašalno polo z 43 točkami, na katere naj bi odgovorili povabljeni zastopniki raznih stanov in slojev. Enketa se je vršila koncem prošlega in začetkom tega meseca, ko so bili zaslišani eksperti zapored po deležah. Iz Kranjskega se je enkete udeležil g. dr. Majaron, odvetnik in predsednik društva „Pravnika“, iz Primorskega

pa med drugimi dr. Zuccon, odvetnik v Puli, tudi odbornik društva „Pravnika“. Odgovori ekspertov, ki so se stenografirali, se predložé glavni komisiji, da jih povabi pri svojem nadaljnjem delu.

— (Zakon o vračunavanju preiskovalnega [zavarovalnega] zapora z dne 20. julija 1912 št. 141 dež. zak. in zakon o razmnoževalnih pripravah z dne 7. junija 1912 št. 118 drž. zak.)

Unger je pred nekaj leti, ko se je razpravljalo o novi kodifikaciji državlanskega zakonika, ustvaril znani pojem „mosaikartig“ za način, kako naj se po njegovem mnenju naš vže sto let stari občni državljanski zakon času primerno preuredi in popolni; dosednji državljanski zakonik ostani kot dragocena, starinska podlaga iz mozaika v veljavi in le tekom desetletij „poškodovani“ deli mozaika naj se nadomestijo z novimi kosi. Ungerjev predlog je obveljal, ker so prišli merodajni krogi do prepričanja, da v sedanjih razmerah ne bi bili kos nalogi spreminjati fundamentalnih zakonov. Predno je pa ta vendarle skromni poskus preosnove državlanskega zakonika zadobil količkaj vidnih življenskih sil, jih pa drug zakon tem bolj udejstvuje. To je naš tudi ne mladostni kazenski zakon, ki se je poleg tudi že predlaganega novega § 320a (zakon o zakonem pisaštvu) kar na več krajih „mosaikartig“ popravil in renoviral s §§ 55a, 266a, z nadomestilom za sedanji § 327 in novo redakcijo § 328. Premembe glede slednje navedenih § se tičejo zakona o razmnoževalnih pripravah, §§ 55a, in 266a pa udejuvjeta kričečo zahtevo našega časa — vračunavanje preiskovalnega zapora v kazni.

Kakor naravno je ta zakon zadel takoj ob jako živahno in deloma nikakor ne neutemeljeno kritiko, znanstvenikov in praktikov. Zakon je kratek, kar gotovo ni hiba, pa tudi ne prednost v vseh slučajih, posebno ne pri tako važnih novotarijah, kakoršne uveljavljata §§ 55a in 266a. Ta §-a provzročata toliko nejasnosti in netočnosti tako, da je novi zakon pozdravljati pač kot kazensko politično pridobitev, nikakor pa ne kot zakonodavno delo, katero bi se bilo obneslo oz. na katero bi zakonodavec opravičeno smel biti ponosen.

V znanstvenih revijah in tudi v dnevnem časopisju je kar mrgolelo očitaj, grajanj in ugovorov, včasih pač tudi praznega in neutemeljenega zabavljanja.

Zakon govori o tem, da ga ima izvesti pravosodni minister; to se do sedaj ni zgodilo, ker za tako izvedbo pač ni šteti niti naredbe pravosodnega ministrstva z dne 24. avgusta 1912 o premembi nekaterih formularjev za kazensko postopanje (št. 47 naredbenika z dne 31. avgusta 1912 kos XVI.) niti razpisa istega ministrstva z dne 6. septembra 1912 kos XVII. Vendar je pa slednji razpis razpršil marsikak dvom glede uporabe novih zakonskih določil, dasi se ta razpis na drugi strani kot poseg v pravosodstvo in zakonodajo kar najostreje kritikuje; brezdvomno nenavadno in čudno je, da ta razpis razpravlja o stvareh, katerih zakon sam niti s pičico ne omenja ali nakazuje.

Zakon uvaja v tenor sodbe novo formulo; s stališča jezikovne enotnosti je pač želeti, da se ta formula tudi enotno reši, tembolj ker je iz vsebine zgoraj citirane naredbe št. 47 posneti, da ni pričakovati tozadevnega avtentičnega besedila.

Prinašamo v naslednjem dva formulara, ki naj služita, dokler ne dobimo kaj boljšega, v jezikovnem oziru kot navodilo.

I.

A. B. je kriv, da je dne v; s tem je zakrivil hudodelstvo javne nasilnosti po §-u 81. kaz. zak. ter se obsodi po §-u 82 kaz. zak. ob uporabi §-ov 54 in 55 kaz. zak. na tri meseče težke ječe, poostrene in dopolnjene z enim postom in enim trdim ležiščem vsakih 14 dni in po §-u 389. kaz. pr. reda v povračilo stroškov kazenskega postopanja in izvršbe kazni; tudi naj po §-ih 366 in 369 k. pr. r. plača zasebnemu udeležencu C-u D-u 100 K za bolečine, medtem ko se slednji s tem, kar več zahteva v zmislu §-a 372 k. pr. r. zavrne na redno pot civilne pravde.

Na kazen¹⁾ zaračunati je v zmislu §-a 55 a kaz. zak. dvajset dni zavarovalnega (preiskovalnega) zapora.

II.

M. N. je kriv, da je dne v; s tem je zakrivil prestopok zoper telesno varnost po §-u 411 kaz. zak. ter se obsodi po §-u 412. kaz. zak. ob uporabi §-a 261. kaz. zak. na dvesto kron denarne globe, v slučaju neizterljivosti pa na pet dni zapora in po §-u 389. k. p. r. v povračilo stroškov kazenskega postopanja in izvršbe kazni; tudi ima po §-ih 366 in 369 k. pr. r. plačati zasebnemu udeležencu O-ju P-u 50 K za bolečine.

Na kazen zaračunati je po §-u 266 a kaz. zak. dva dni preiskovalnega zapora in je s tem poravnano od denarne kazni po 200 K delež po 80 K.

M. G.

— (Pasivna legitimacija v pravadah zaradi motene posesti.) „Zentralblatt für die juristische Praxis“ ima v zvezku za mesec avgust XXX. letnika razpravo o gorenjem vprašanju, ki dela osobito nevajenemu praktikuzačetniku nemale težave. Zaraditega in, ker navedena revija ni vsakomur vselej pri rokah, ne bode odveč sledeči posnetek.

Zakonite določbe glede posesti imajo določni namen, dejanski posestni stan štiti nasproti samolastnemu posegu, ki bi sicer, po krivici premenjen, ntegnil postati pravična posest.

Jasno je torej:

1. da tvori predmet brambe le dejanska oblast posestnikova, ki je motena na ta način, da bi motitelj utegnil razširiti svojo oblast. Zaraditega pa ni treba, da temelji motena posest na povzročeni škodi in obratno. Utegn se zgoditi, da

¹⁾ Kadar se prisodi poleg zaporne kazni tudi denarna kazen, kakor n. pr. pri pregreških zoper zakon o živilih bo treba izrek precizirati: na zaporno kazen zaračunati je . . .

je treba celo tedaj, če je motenje združeno s škodo, tožiti z odškodninsko tožbo druge osebe nego s tožbo zaradi motene posesti (n. pr. če je moj vrtnar motil soseda v posesti in mu s tem zajedno povzročil škodo; z vrtnarjem sem odgovoren za moteno posest, za škodo pa le vrtnar, ki je motil brez moje vednosti in me ne zadene culpa in eligendo odnosno in custodiendo (napačna odločba vrhovnega sodišča 21. februarja 1871 in 1858 v „Gerichtszeitung“ 1871 šte. 56.)

2. da ni treba motilcu namena posest moliti ali s svoje strani posest pridobiti. Nemerodajno je torej, če se je izvršil vposeg v tujo posest bona fide ali mala fide. O tem soditi gre le in petitorio in je pomenljivo le za morebitno nadaljno odškodninsko obvezo. Zadostuje torej za tožbo samolastno, krivično dejanje (pravilne odločbe šte. 9791, 13423, 13626, 15848 Gl. U. W., 1122, 158 Gl. U. W. N. F.). Beseda „samolastno“ v § 339 o. d. z. ne znači nagajivosti, slabe vere ali namena, tujo posest motiti, ampak zgolj krivično dejanje (od. šte. 14419 Gl. U. W., 4320 Gl. U. W. N. F.).

Tožiti je torej zaradi motene posesti:

1. **kdor je neposredno motil ali pri tem pomagal** in sicer:

a) v lastnem imenu (interesu).

Izvzeti so umobolni, ker njihovih dejanj ni smatrati samovoljnimi in po zmyslu § 319 o. d. z. niso zmožni pridobiti posest; iz istih razlogov tudi otroci do 7 let, ne pa „impuberes infantia majores“ (napačna odl. šte. 7266 Gl. U. W.).

Juristične osebe morejo motiti mirno posest po svojih organih, ker je volja fizičnih oseb, ki delujejo imenom prvih, upoštevna kot volja jurističnih oseb, dasi s tem fizične osebe niso izključene od pasivne legitimacije (odl. šte. 13623 Gl. U. W. = sotožena občinski predstojnik in občina, 13045, 13279, 13867, 12655, 13565 Gl. U. W., 1556 Gl. U. W. N. F., napak št. 5943, Gl. U. W.).

b) po naročilu tretje osebe.

To, da motilec ni imel namena motiti, ne izključuje motenja. Zavest, da je dejanje krivično, ne odločuje, zadostuje samolastno krivično razširjanje oblasti v škodo v posesti motenega. Pooblaščenec se ne more ubraniti tožbe s tem, da imenuje pooblastitelja, dasi se ne da tajiti, da je uspešneje tožiti pooblastitelja (odl. šte. 26, 81, 289, 586, 818, 1118, 1829, 2190, 2282, 3049; — 289, 1818, 1829, 2000, 2971, 3103, 4293, 5430, 9062, 11444, 12897, 12942, Gl. U. W., 3096 in 3771 Gl. U. W. N. F.).

c) z vednostjo osebe, s katero je v gotovem razmerju.

Nedoletnik se ne more ubraniti tožbe z ugovorom, da je varuh motenje odobril oziroma pripustil; literatura in judikatura sta si v tem edina.

d) če tudi v interesu tretje osebe.

Oskrbnik, ki je vozil čez sosedovo njivo v korist svojega gospodarja; podjetnik gradbe železniške za motenje po svojih delavcih (odl. šte. 13867, 13623, Gl. U. W., 185 Gl. U. W. N. F., napačna odločba št. 5943.).

2. **kdor motenje provzroči:**

a) z velevanjem pa le tedaj, če se moteče dejanje znači kot razširjenje faktične oblasti naročevalca (odl. šte. 3791 Gl. U. W. N. F.), to pa tudi v slučaju, če je neposredni storilec naročilo prekoračil ali pa navzlic naročila izjavil, da ima namen motiti v lastnem imenu (odl. šte. 7749, (5430), Gl. U. W., 1122, (4306) Gl. U. W. N. F.).

b) s tem, da motenja ni zabranil, če se je motenje izvršilo z njegovo vednostjo ali če je brez njegove vednosti izvršeno dejanje naknadno odobril, to pa le pod pogojem, da je bilo motenje v njegovem interesu, brez slednjega pa takrat, če je neposredni motilec z njim v razmerju pooblaščenca, uslužbenca, otroka, potem pri locatio conductio operis ali operarum, (odl. št. 7631, 10303, 12756 Gl. U. W., 3505 Gl. U. W. N. F.).

3. oni, v čigar interesu je motenje, če tudi ni dal v to naročila oziroma pri obstoju pod 2 b navedenega razmerja, če ni vedel za motenje, torej delodajalci, gospodarji očetje itd. za motenja, ki so jih zakrivili dninarji, sluge, otroci itd., ker imajo oni korist iz motenja s povečanjem njihove oblasti. Za to govore tudi ekonomski oziri. Znano je, kako težko je po večini zvedeti osebe in imena delavcev, ki so motenje povročili, ali pa dokazati naročilo odnosno odobritev (odl. št. 2190, 9567, 7749, 8849, 13061, 14381, 14559, 14728, 14904, 15848, 12897 Gl. U. W., 3791 Gl. U. W. N. F., nasprotne 5430, 13555, 14751 Gl. U. W., 4306 Gl. U. W. N. F.).

4. komur se more postavitev v prejšnji stan vspešno naložiti, ker je sicer njegova oblast na škodo motenega razširjena; s tem pa ni izključena odgovornost neposrednega storilca (odl. št. 3791 Gl. U. W. N. F., napak št. 5943 Gl. U. W.).

Soposestniki utegnejo tožiti drug drugega zaradi motene posesti, če spremene dejanske razmere skupne posesti (odl. št. 3710, 5250, 10381, 11170, 14583, 15071, primeri tudi 7311, 13201 Gl. U. W., 3133 Gl. U. W. N. F.). Napačen je nazor, da se more o meri po soposetnikih uživanih pravic odločiti le „in petitorio“. Petitorično sme odločiti le o **obsegu** pravice do uživanja, posesorno pa o **dejanskem obsegu izvrševanega uživanja**. Opravičena pa je tudi soposestnikova tožba proti onemu, ki je storil moteče dejanje z dovoljenjem drugega soposestnika (odl. št. 1815 Gl. U. W.). **B. B.**

— (Padanje kurzov državnih rent) je vprašanje, ki ni postalo morda pereče še le v sedanjih resnih časih, marveč zanima državnike in socialne ekonomne že vrsto let. Nastala je o tem predmetu cela literatura. Le-tošnje zborovanje bankirjev v Monakovem se je s to snovjo jako temeljito bavilo in v resolucijah, katere so bile sprejete, zrcali se takorekoč ves proces, ki se tiče tega resnega in opasnega pojava. Zato, ker se iz teh resolucij vsakdo lahko v glavnih potezah informira o sedanjem stanju tega vprašanja, priobčujemo tu njih vsebino, v kolikor se nanaša na naše razmere.

Vsaka kritika stanja državnih rent, ki se opira na zgol mehanično primerjanje kurzov rent v drugih držav, vodi do napačnih sklepov, ker so okolnosti ki vstvarjajo kurze, v vsaki državi drugačne. Padanje kurzov skoro vseh prvovrstnih evropskih državnih papirjev s fiksno obrestno mero razlagati je z industrializacijo dežel in konsolidacijo ter močno razmnožitvijo drugih naložbenih vrednot. Predpravice so državnim rentam le v toliko prisojati, v kolikor se s tem vzdržuje vodilna vloga državnih kot pupilarno varnih vrednot in v kolikor se s tem trgovanje z rentami pospešuje.

Neprimerna sredstva za to, da se dvigne kurz državnih rent so: Stalno ne sme država iskati denarnih sredstev v inozemstvu. Predpisi, s katerimi se silijo hranilnice, zavarovalne družbe in podobni instituti, da kupujejo rente,

povečajo sicer krog odjemalcev državnih rent, stabilizirati pa kurza rent ne morejo. Taki predpisi se tudi radi tega ne nasvetujejo, ker utegnejo navedene institute v večji ali manjši meri oškodovati. Zavračati je bodisi zakonite bodisi upravne predpise, s katerimi se izključuje konkurenca domačih vrednot z inozemskimi. Zavračati je predlog, da se dovoli gotovim institutom, ki imajo v zalogi državne rente, poseben način bilansiranja — (z nominalom ali sicer določenim minimalnim kurzom). Brezplačne konverzije navzgor (n. pr. pri avstrijski kronski renti od 4⁰/₀ na 4¹/₄⁰/₀ ali še višje) so povsem neumestne. Tudi posebni davčni predpisi za imetnike državnih rent niso priporočati.

Primerna sredstva za povzdigo rentnih kurzov:

Velik, vsakomur odprt, zanesljiv trg za državna posojila; dobra finančna politika, pravočasni, zadostni in pravi davki, da se prepreči konkurenca komunalnih in deželnih posojil; vsa državna posojila naj se po v naprej določenem načrtu odplačujejo in ne samo z morebitnimi presežki in prihranki; poleg državnih rent naj se spravijo na trg državni papirji z določeno amortizacijo. Hranilnice naj se prisilijo, da provzročajo, da vložniki, ki so dosegli maksimalni vložek, svoje prihranke sami (na svoj račun in risiko) nalože v državnih rentah; propaganda za državne rente naj se razširi v vse sloje (kmet na Francoskem n. pr. kupuje državno rento); loterije (razredne) so ovira solidnega trga v rentah; njih obseg in delokrog naj se omejuje, vsaj pa ne razširjuje (v Avstriji se razredna loterija sedaj na novo uvaja, kljub skrajno slabemu stanju državnih rent); check (ček) in clearing promet naj se razširja in popularizira; mestne občine (dezele) naj varčujejo z emisijami s tem, da splošno bolj varčno gospodarijo in opuščajo ustanovitve ali pridobitve zasebno gospodarskih podjetij (elektrarne, pivarne itd.); tehnika emisij naj se zboljša; država naj dobi splošno pooblastilo, da zamenja rente s posojili s fiksno amortizacijo (gotovim krogom so take vrednote simpatičnejše). M. G.

— (Moratoriji na Balkanu). Moratorij je pojem, ki splošno v zakonih, vsaj v naših, ni definiran; fomeno je pač istoveten s prenehanjem poslovanja sodišč (iustitium), katero ureja § 161 c. p. r.; s prenehanjem poslovanja sodišč nastopi namreč moratorij sam po sebi. Moratorij ima za posledico, da omeji pravice upnikov do gotove vrste dolžnikov ob času hudih kriz (vojska, državni krah, izbruh infekcijskih bolezni v velikem obsegu in dr.) osobito v tej smeri, da je izterjavanje denarnih terjatev odloženo do gotovega roka. Z ozirom na to, da je pojem moratorija po vsebini, obsegu in posledicah zelo raznovrsten, skrbi država, kakor kaže zgodovina balkanskih moratorijev, za to, da s posebnim zakonom določi vsebino in meje moratorija. Moratorij je seveda mogoč, tudi če sodišča ne prenehajo poslovati; v takih slučajih je seveda uveljavljenje takih pravic, ki niso prizadete po moratoriju, slej ko prej mogoče.

Balkanske države so moratorije različno kodificirale. Tozadevni zakoni odnosno naredbe se glase:

Bolgarska.

Mi Ferdinand I., po božji in po narodovi milosti car bulgarski, smo potrdili na predlog našega predsednika ministrskega sveta in z raportom z dne 19. septembra t. l. sub št. 1251 (30. september 1912 po našem koledarju) na

podlagi člena 47 konstitucije in vsled sklepa ministrskega sveta z dne 17. septembra nastopno provizorno odredbo:

§ 1. Zasebnikom, družbam in bankam se dovoljuje moratorij v svrhu izpolnitve medsebojnih denarnih obveznosti, ki izvirajo iz trgovskih in zasebnih opravil, nastalih pred 17. septembrom 1912, za čas treh mesecev začenši s slednje navedenim datumom.

§ 2. Vsled dovoljenega odloga ne prenehajo teči obresti.

Izvršitev predstoječega ukaza naročamo našemu ministrskemu predsedniku.

Dano v Sofiji, dne 19. septembra 1912.

Črna gora.

Člen I. Za zasebne terjatve, ki so že zapale ali pa zapadajo med vojno, ne intervenira državno oblastvo v prid upniku pred pričetkom šestih mesecev po sklepu miru.

Člen II. Upoštevalo se ne bo niti pravne podlage terjatve niti okolnosti, je-li dan plačila vsled zasebne pogodbe udeležencev ali vsled odločbe državnih oblastev določen, niti ne pravnega značaja subjekta dotičnega pravnega razmerja.

Člen III. Ta zakon postane veljaven po kraljevi sankciji in publikaciji v uradnem listu.

Cetinje, 22. septembra 1912.

Srbija.

§ 1. V naprej se sistirajo plačilni roki za vse obveznosti iz trgovskega in meničnega prava, za vse pogodbene obveznosti iz državlanskega zakonika, razun za najemne pogodbe, kakor tudi izvršitev vseh sodb in sklepov iz civilno pravnega reda in sicer od dneva, katerega je bil ukaz glede mobilizacije promulgiran t. j. od 30. septembra za čas treh mesecev. Dolžniki na podlagi takih obveznosti plačajo obresti, ki tekó toliko časa, da so obveznosti uničene.

§ 2. Dogovorno z ministrskim svetom sme pravosodni minister po potrebi s kraljevim ukazom podaljšati zgorajšni rok tako dolgo, kolikor časa trajajo v deželi izvanredni odnošaji.

§ 3. Ta zakon postane veljaven, ko ga kralj podpiše.

Samo bolgarski ukaz govori o moratoriju, srbski ne rabi tega izraza, črnogorski pa ustanavlja sploh samo „iustitium“.

Vsi trije ukazi izključujejo takozvani državni moratorij, ki določa odložilni rok tudi za obveznosti države oziroma obveznosti javno pravnega značaja. Ukazi pričajo, da balkanske države ne računajo z daljšo kakor tri mesečno vojsko.

M. G.

„Slovenski Pravniki“ izhaja 15. dne vsakega meseca in ga dobivajo član društva „Pravniki“ brezplačno; nečlanom pa stoji za vse leto 10 K, za pol leta 5 K.

Uredništvo in upravništvo je v Ljubljani, Miklošičeva cesta št. 26 oz. 22.

g) Pri napravi nove zemljiške knjige napravljene vpisne pomote se morajo popraviti v postopanju po §-u 8 in sled. zakona z dne 25. julija 1871 št. 96 drž. zak.	328
h) Zahtevajoči upnik jamči temeljem §-a 259 izvrš. r. tudi za prevoz premičnin k hranitelju	329
i) Zahtevajočemu upniku pristoja po §-ih 74 in 78 izvrš. r. povračilo rekurznih stroškov tudi proti dolžnikovemu dolžniku (§ 301 izvrš. r.)	332
B. Kazensko pravo.	
a) Samo tista zborovanja so po zmislu §-a 5 zak. z dne 15. novembra 1867 št. 135 drž. zak. izvzeta, katera so bila že za časa postanka zakona ljudsko-navadna	333
b) Je li civilni kazenski sodnik pri oceni dokazov vezan na razsodbo vojaškega kazenskega sodnika, zadevajočo koneksni kazenski slučaj	334
4. Razpis pravosodnega ministrstva z dne 17. avgusta 1912	337
5. Razne vesti	343

Dr. Ed. Volčič v Novem mestu (Kranjsko)

je za društvo „Pravnik“ v Ljubljani uredil ter se dobivajo pri knjigotržcih naslednje pravne knjige:

a) knjige slovenske:

Civilnopravdni zakoni (IV. zvezek „Pravnikove zbirke“) z obširnim slovenskim in hrvatskim stvarnim kazalom, z odvetniškima tarifoma l. 1897. in 1909 ter z dopolnilom za l. 1906—1910 krog 1000 strani, vez. à K 8.—

Dopolnilo Civilnopravnim zakonom za leta 1906 do 1910 K 1·20.

Odvetniški tarifi od 11. dec. 1897 in 3. junija 1909, določila o rabi slovenskega in hrvat. jezika pred sodišči, sodne pristojbine, broš. à K 1·80.

Nova odvetniška tarifa od 3. junija 1909 s alfab. stvarnim kazalom K —·80.

Nova odvetniška tarifa v obliki stenskega plakata K —·80.

Zakoni o javnih knjigah, (V. zv. Pravnikove zbirke), I. in II. del, vez. à K 6.—

Zakoni o javnih knjigah, I. del, vez. à K 3·20.

Zakoni o javnih knjigah, II. del, vez. à K 3·20.

Tabela o zemljiškoknjžni kol-kovnini K —·60.

Zakon o dovoljevanju poti za silo, s pojasnili à K —·40.

Pristojbinske olajšave ob konverziji hipoteknih terjatev, à K —·80.

Predpisi o razdelbi in ureditvi ter o zložbi zemljišč, à K 2.—

Predpisi o obrambi poljščine, à K —·80.

Kazenska določila iz teh predpisov, à K —·20.

Zakoni o nespornem sodstvu (VI. zvezek Pravnikove zbirke), 44 tisk. polj, vez. à 7 K. —

Posebej se iz te knjige dobivajo broširani: Sodni depoziti, K 1·60; Predpisi o notarskih pristojbinah in zapovedanih not. spisih, K —·80; Pristojbine o zapuščinah, K —·80; Županstvom izročena opravila sodišč, K —·40.

b) knjige hrvatske:

Zakoni o javnim knjigama I. dio (A), vez. à K 3·60.

Zakoni o javnim knjigama I. dio sa II. dijelom (slovenski), ukupno vezano à K 6.—

Zakon o dozvoljevanju prijekih puteva, sa tumačem, à K —·40.

Tabela o zemljišničkoj biljegovini, à K —·80.

Društvo „Pravnik“ v Ljubljani izdaja mesečnik „Slovenski Pravnik“, v katerem so slovenski in hrvatski članki pravne vsebine; list stane 10 K na leto.

Isto društvo je izdalo še naslednje pravne knjige:

Kazenski zakon (I. zv. Prav. zb.), uredil dr. J. Kavčič, vez. K 5·60.

Kazenskopravni red (II. zv. Prav. zb.) dr. J. Kavčič, vez. K 6.—

Izvršilni red (ovršni postupnik) (III. zvez. Prav. zb.), uredil Iv. Kavčnik, K 7.—

Državni osnovni zakoni in drugi ustavni in upravni zakoni, uredil Štefan Lapajne, vez. 6 K (VII. zv. Pravnikove zbirke).

Ako ni dogovorjeno drugače, se pošljajo knjige s pošto proti poštnemu povzetju, tako da se k navedenim cenam priračunijo le resnični in poštni izdatki; pri naročilih do 2 K je najceneje, ako se pošlje naprej kupnina in 10 h poštne v gotovini ali v poštnih znamkah.